Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SAMLET OG DELT

J. BOISEN SCHMIDT

norden

NYT NORDISK FORLAG . ARNOLD BUSCK

Norden
SAMLET OG DELT

Tidligere udkom:
Fra Danehof til Folketing
1963

J. BOISEN SCHMIDT

Norden
SAMLET OG DELT

KILDER TIL DET NORDISKE
SPØRGSMÅLS HISTORIE

NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK
København 1963

© Nyt Nordisk Farlag, Arnold Busck A/S 1963

Printed in Denmark
1712
RUD. PALLESEN . HILLERØD

Forord.

Det nordiske spørgsmål, forholdet mellem de skandinaviske folk, der i så mange henseender er nært beslægtede, har gennem århundrederne spillet en særdeles betydningsfuld rolle i Nordens historie. Til visse tider har rigerne mere eller mindre lydt under samme hersker, til andre har de fejdet hinanden på livet løs, samarbejde er blevet afløst af skånselsløse krige, der trak blodige spor i nationernes syn på hinanden og forbitrede deres indbyrdes forhold. Det her foreliggende udvalg af tekster til belysning af det skiftende hændelsesforløb udgør kun en brøkdel af det kildemateriale, der kunne gøre krav på at blive medtaget, men hensynet til bogens størrelse har sat sine naturlige grænser for, hvad der kunne optages i samlingen. Alle texter er af hensyn til skoleungdommen gengivet med lille begyndelsesbogstav og »å«, og det er mit håb, at de vil kunne tjene til at oplyse om den historiske udvikling af det nordiske spørgsmål. De sidste texter, om oprettelsen af Nordisk Råd og om Helsingforsoverenskomsten 1962, beretter om, hvorledes situationen er idag, hvor den i hovedsagen karakteriseres af det praktiske samarbejde mellem hinanden nærtstående, men souveræne stater.

Jeg benytter lejligheden til at takke den danske forening Nordens direktør, hr. Ole Harkjær, for venlig imødekommenhed ved udlån af materiale og ved drøftelser af de seneste tekster.

1.

Kalmarbrevet 13. eller 20. juli 1397.

Alle de, som dette brev hører eller ser eller hører (!), såvel de der nu lever, som de der herefter skal komme, skal det vitterligt være, at efter at alle disse tre riger Danmark, Sverige og Norge, i sand endrægtighed, enighed, kærlighed og godvilje - hvert rige for sig, med højbårne fyrstinde vor nådige frue dronning Margrethes råd, bifald og samtykke, med alle tre rigers råds godvilje og med fuldkomment samtykke af biskopper og klerke, riddere og svende, samt den ganske og menige almue i alle riger - havde taget, valgt og antaget højbåren og værdige fyrste kong Erik til en ret herre og konge over disse tre riger, og han derefter på den nu afvigte Trinitatis søndag her i Kalmar med samtykke og råd af alle disse rigernes gode mænd, både klerke og lægmænd, blev kronet og sat i kongelig stol over disse tre kongeriger med både den gejstlige og verdslige værdighed, som det bør sig, at en ret konge besidder og har over disse tre kongeriger Danmark, Sverige og Norge, da blev her paa fornævnte tid og sted med fornævnte vor nådige herre kong Eriks og fornævnte vor nådige frue dronning Margrethes råd og samtykke, tillige med endrægtigt samtykke af alle disse tre kongerigers rigsråd og mænd, afhandlet og indgået en bestandig og ubrydelig enighed, fred og forbundspagt i så måde, som her efterfølger:

1. For det første skal nu disse tre riger have denne konge, som er kong Erik i hans levedage, og siden skal deref-

ter disse tre riger i evighed kun have een konge og ej flere over alle tre riger, således at rigerne, om Gud vil, aldrig adskilles mere. Siden skal efter denne konges levedage een konge vælges og kåres over alle tre riger og ej flere, og skal intet rige herefter kåre og vælge en konge uden med alle tre rigers fuldstændige samtykke og enighed. Skænker Gud denne konge søn eller hans efterfølgere en eller flere sønner, da skal en af dem vælges og tages til konge over alle tre riger og ej flere. De andre brødre skal forlenes og betænkes med andet herredømme, og om han får døtre, da handle man, som loven tilsiger, således at disse tre riger vælger en af kongesønnerne, om nogen er til, og han bliver konge og ej flere, som før er sagt. Skulle også - det Gud forbyde - kongen falde barnløs fra, da skal rigernes råder og mænd med alle rigernes rette samtykke kåre og vælge en anden, den Gud giver dem i nåde, og som de efter deres overbevisning anser for at være den retteste, bedst egnede og for rigerne mest nyttige, og ingen skal sætte sig herimod eller handle på anden måde, end som forskrevet står.

2. Og alle tre kongeriger skal være og forblive i een samdrægtighed og kærlighed, således at intet af dem skal skille sig fra de andre med nogen tvedragt eller splittelse, men hvad der rammer det ene, enten det er krig eller udenlandske mænds angreb, det skal ramme dem alle tre, og de skal være hinanden behjælpelige med al troskab og magt, dog således at hvert rige forbliver ved dets lov og ret og kongen ved den myndighed han bør have.

3. Fremdeles skal kongen styre og råde med sit rige Danmark, dets slotte, forleninger og retskredse, som lov og ret er og kongen bør og er forpligtet til, således også i Sverige og Norge efter deres lov og ret, som kongen der

bør og er forpligtet til, og der skal ikke overføres nogen lov og ret fra et rige til et andet, hvor det ikke før har været lov og ret, men kongen og hvert rige skal forblive ved lov og ret, som før er sagt, og det bør at blive.

4. Om det sker, at der påføres noget af disse riger orlog eller krig, hvilket af dem det så bliver, da skal de andre to riger, når kongen eller hans embedsmænd på hans vegne tilsiger dem, komme det rige til hjælp og forsvar med magt og troskab, hvor de bliver tilsagt, enten til lands eller vands, og hvert rige skal komme det andet til hjælp uden al svig, dog således, at når et rige eller begge de andre kommer det ene til hjælp, da skal embedsmændene i det rige forsyne dem med de nødtørftige levnedsmidler og foder og skaffe dem underhold, så landet og almuen ikke ødelægges. Men kongen står inde for deres sold, lønning, skade eller fangenskab eller andet herhenhørende, så de ikke i den anledning må besvære sig eller rejse krav mod rigets embedsmænd eller almue. Og dersom alle rigerne eller noget af dem påføres krig af en udenlandsk hær, da skal ingen undskylde sig eller vægre sig, fordi han ikke er tjenestepligtig på den anden side af sin egen landegrænse. Det har vi alle vedtaget og samtykket, at enhver skal hjælpe den anden og gøre følge til hvilket rige, det gøres nødigt, fordi alle tre riger nu er og skal forblive under een herre og konge og være som eet rige.

5. Hermed skal al fejde og tvedragt, som indtil nu og fra gammel tid har været mellem rigerne, ophøre og aldrig mere begyndes eller gentages, og aldrig mere skal et rige påføre de andre krig og ikke foretage sig noget, som kan hidføre krig eller ufred, men de skal alle blive som eet rige under een konge, som før er sagt, og hver mand,

høj og lav, skal forblive ved lov og ret og lade sig nøje dermed, og ikke med nogen fejde eller anden uret og overgreb undertrykke eller forurette den, der mindre magter, men alle skal frygte Gud og vor herre kongen og som det sig bør adlyde hans befalinger og hans embedsmænd, som han beskikker til på sine vegne at straffe dem, der forbryder sig derimod.

6. Bliver nogen i noget rige fredløs eller biltug eller forflygtig for sin rette brøde, da skal han være fredløs såvel i de andre riger, som i det ene, og ingen skal værne eller forsvare ham, men man skal straffe ham der, hvor han bliver tiltalt og anklaget, efter som han har forbrudt sig og loven byder.

7. Hvis nogle forhandlinger eller hverv føres eller drøftes med fremmede herskere eller stæder eller deres sendebud til vor herre kongen, da har han, ligemeget i hvilket rige han da opholder sig, magt til med sine råder, som der er til stede, jo nogle af hvert rige, i den anledning at foretage og afgøre, på disse tre rigers vegne, hvad der er frommest, rimeligst og nyttigst til vor herre kongens og disse tre rigers gavn.

8. Man skal alle disse forskrevne punkter og artikler således efterleve og overholde, som før skrevet står, og således tyde og fortolke, at de bliver Gud til ære og vor herre kongen og rigerne til gavn og gode og fred, således at enhver lader sig nøje med lov og ret, og hænder det, at nogen vil handle herimod, da skal alle i disse riger hjælpe vor herre kongen og hans embedsmænd, som han beskikker og betror magt til alt at overvåge og håndhæve retten, som ret er og som det sig bør.

9. Fremdeles skal vor frue dronning Margrethe i sine levedage, med al kongelig ret og intet undtaget uden

hendes vilje styre og besidde, råde over og beholde alt det, som hendes fader og hendes søn undte og gav hende i deres levende live og ved deres testamente og ligeledes i Sverige hendes morgengave og andet, som rigens mænd i Sverige har aftalt med hende, at hun skal beholde, ligeledes hendes morgengave i Norge og det hendes herre kong Haakon og hendes søn kong Oluf der har undt og givet hende, både i deres levende live og ved deres testamente, og hun skal have ret til at gøre testamente, dog således at provinserne og slottene frit og uantastet stilles til kongens rådighed, når hun dør, undtagen så mange penge og godser, som hun måtte bortgive ved sit testamente, som før er nævnt, af det foreskrevne, som er hende givet og undt, det skal have sin bestandighed og overholdes, og hvad hun allerede forud har antvordet fra sig, bortgivet, bortforlenet eller pantsat i disse tre kongeriger i Guds hænder og til hendes venner og tjenere, det skal også bestandig stå ved magt, eftersom det er fastsat, idet kongen og rigernes mænd i disse tre kongeriger skal hjælpe hende at besidde og beholde dette forskrevne, og beskærme, værge og beskytte det troligt og uden svig i hendes levedage, om det gøres nødigt. Vil nogen forurette hende i disse forskrevne punkter eller imod dem på nogen måde besvige eller forholde hende noget, da vil vi trolig med al magt være hende behjælpelig med at skaffe hende ret over dem, der gør det, og vi indrømmer hende, at hun må tage Gud til hjælp og dem, som vil hjælpe hende at sætte sig imod og værge sig.

Til mere forvaring at alle disse forskrevne punkter skal forblive bestandige og ubrydelige, evindeligt med Guds hjælp og i alle måder, med alle de artikler, som forskrevet står, og at der skal udstedes breve på pergament, to til

hvert rige, Danmark, Sverige og Norge, lydende i alle måder og med alle artikler, som her før er skrevet, og at de skal besegles med vor herre kongens og vor frue dronningens og rigernes råds og mænds og købstædernes segl i alle de tre riger Danmark, Sverige og Norge, og at alle disse punkter således er behandlet og afgjort, og at de i alle måder skal således fuldbyrdes, iværksættes og forblive, som før er skrevet - har vi - - - - [17 svenske og norske gejstlige og adelige, hvoraf kun de 10 har beseglet brevet] med god vilje ladet hænge vore segl under dette brev, skrevet i Kalmar i det herrens år 1397 på Sankt Margrethe Jomfruens Dag.

2.

Uddrag af Halmstadoverenskomsten 13. maj 1450.

I Guds navn amen! År efter Guds byrd 1450, dagen før Kristi himmelfartsdag var vi efterskrevne. . . . . rigens råder af Danmark, med fuldmagt på højbåren fyrste, vor nådige herre, kong Christierns og Danmarks riges vegne på den ene side - og vi, ... rigens råder af Sverige, med fuldmagt på højbåren fyrste, vor nådige herre kong Karls og Sveriges riges vegne, på den anden side, forsamlede i Halmstad for at forhandle og overveje begge disse rigers bedste og nytte, og er på begge sider i endrægtighed kommet således overens - Gud til hæder og ære og begge rigernes indbyggere til fred, enighed, endrægtighed, kærlighed og bistand - som herefter skrevet står:

1. Når det sker, at nogen af disse konger, som nu er i disse riger Danmark og Sverige, vore nådige herrer kong Christiern og kong Karl, afgå (ved døden), i hvilket af rigerne det først sker, da skal rigsrådet i det rige, som således har mistet sin herre, ufortøvet underrette det andet riges råd og siden skal tolv fra hvert af de to rigers råd, inden 12 uger efter at kongen er afgået (ved døden), samles i Halmstad, og der skal de forhandle og overlægge, om de vil have den overlevende konge i det andet rige til deres (fælles) konge. Bliver de enige, da forbliver det i Guds navn derved. Kan de ej blive enige, da skal rigsråd og de gode mænd i det rige, som har mistet dets konge, vælge indfødte mænd til rigsforstandere, en eller

flere, eftersom rigets råd og indbyggere finder det gavnligt, og den eller de rigsforstandere skal råde for riget med rigsrådets råd, indtil den anden overlevende konge afgår (ved døden). Sker det, at rigsforstanderen eller rigets gode mænd rammes af noget angreb, da skal den efterlevende konge i sin levetid yde ham eller dem sin fulde støtte, og når rigsforstanderen efter rigsrådets råd har stillet krav derom, beskærme både dem og riget af yderste formue.

3. Kongen skal styre og råde hvert rige for sig med indfødte mænd efter loven, både hvad angår slot og len. Og hver mand skal nyde sit gods og sine rettigheder hvorsomhelst i disse tre riger. Og alle, der hører hjemme i disse tre riger, både gejstlige og verdslige, hvad stand de er af, må og skal drage i fred og sikkerhed, den ene til den anden, og skal nyde og bruge alle deres friheder og privilegier, som de har haft af alder(s tid), dog således, at om nogen forser sig, straffes han efter stedets gældende lov. Og kongens foged skal skaffe enhver ret, som det sig bør.

4. Begge riger Danmark og Sverige skal for evigt forblive samlede, således at intet af dem skal skille sig fra det andet med splid eller splittelse, men hvad der rammer det ene, som krig eller uretfærdige mænds angreb, skal også ramme det andet, og hvert rige skal med al troskab være det andet behjælpeligt i så måde, at det rige, som behøver hjælp fra det andet, skal yde dettes mænd sold, levnedsmidler og foder, og kongen skal stå inde for den skade, de lider. Dog skal hverken kongen eller noget rige have magt til at begynde krig uden efter råd, tilslutning og samtykke fra det andet rige, som hjælpen begæres fra.

5. Kongen skal have sit skatkammer i hvert rige og en indfødt kammermester i hvert rige. Og kongen skal ikke føre (midler stammende fra) rigets indkomster ud af riget, undtagen det er så nødvendigt, at rigsrådet tillader det og samtykker deri.

6. Bliver nogen i noget rige fredløs, biltug eller forflygtig på grund af sin rette brøde, da skal han være fredløs i det ene såvel som det andet rige, og ingen må værne eller underholde ham, men hvor han med rette bliver anklaget, der skal man straffe ham. Det samme skal også gælde forræddere, mordbrændere, tyve, røvere og voldsmænd.

8. Der skal strax oprettes en evig fred mellem vore nådige herrer, som er kong Christiern og kong Karl, og mellem os, som nu er forsamlede her, og alle dem, som vi nu strax kan underrette derom. Og dem vi ikke så hurtigt kan underrette, dem skal vi underrette på det snareste uden al falskhed og svig. Og på næstkommende St. Olufs dag skal hver mand i disse tre riger have underretning om denne fred, og derfor skal der fra da af herske almindelig fred mellem Danmark, Sverige og Norge, således at hvem, der efter den tid handler derimod, skal straffes som en fredsbryder. På samme måde skal de straffes, som inden da bryder denne fred, efter at den bevisligt er forkyndt dem. Hvad der foretages inden St. Olufs dag af dem, som ikke er underrettet om denne fred, skal ikke regnes for fredsbrud.

9. Og når Gud føjer det således, at disse tre riger samles under een konge, og det tækkes Norges riges råd og indbyggere at være med i dette forbund, da skal de med os og vi med dem nyde alle de friheder og rettigheder, som forskrevet står. . . . . .

3.

Uddrag af Den dansk-norske unionspagt 29. august 1450.

I Guds navn amen! År efter Guds byrd 1450 på lørdagen næst efter Augustin biskop og bekenders dag, og efter at vor nådige herre og højbårne fyrste, kong Christiern, Norges og Danmarks, de Venders og Goters konge, greve i Oldenborg og Delmenhorst, var lovligt kejst, kåret, hyldet og kronet i Trondhjem, var vi . . . . . [gejstlige og adelige stormænd], rigens råder i Norge og Danmark, alle samlede i Bergen for at overlægge begge rigernes, Norges og Danmarks velfærd og nytte, som skal iagttages, medens de to riger længe forbliver samlede i venskab, endragt og sand kærlighed. Som de nu tilsammen . . . . . har een herre og konge, da har vi med vor nådige herre og højbårne fyrste kong Christierns råd, vilje og samtykke på egne vegne og på vore medbrødre, ærkebiskoppens af Lund, biskoppers, prælaters, ridderes og svendes, begge rigernes råds og begge rigernes indbyggeres vegne, både på deres som nu lever og deres, der herefter skal komme, aftalt et bestandigt, evigt og ubrydeligt forbund mellem de forskrevne riger med sådanne vilkår og bestemmelser, at begge rigerne Norge og Danmark herefter skal være og forblive samlede i broderlig kærlighed, sammenhold og venskab, og intet rige skal være det andet overordnet, men hvert regeres med indfødte mænd, som begge rigernes privilegier udviser, idet også hvert rige skal nyde, beholde og frit benytte dets skrevne lov, friheder og privilegier, gamle og ny, som er givet eller herefter måtte gives noget rige, og således at begge rigerne

Norge og Danmark skal forblive herefter under een herre og konge til evig tid og hvert riges råd og indbyggere skal tilstræbe og udvirke det andet riges råds og indbyggeres bistand og bedste. Og således at det ene rige og dets indbyggere herefter skal komme det andet rige til hjælp og undsætning, som behov gøres. Dog skal intet af rigerne begynde nogen krig, undtagen med det andet riges råds tilslutning, samtykke og vilje. Og ligemeget hvilket rige det er, som kræver råd eller hjælp fra det andet, da skal det rige, som indkalder (undsætning) udrede sold og forplejning til (hjælpetropperne fra) det andet, og kongen skal indestå for deres lidte skade. Og når efter Guds vilje det sørgelige sker, at kongen falder fra, da skal rigsrådet i det rige, kongen dør i, ufortøvet underrette det andet riges råd, at begge rigers råd med det første samles i Halmstad, således som tidligere forbundspagter foreskriver. Har kongen da en ægtesøn eller flere, da skal fornævnte rigers råd i enighed kåre den til konge, som forekommer dem bedst egnet, og de andre skal tilbørligt forsørges i begge rigerne. Og dersom - hvad Gud forbyde - det hænder så sørgeligt, at der ej findes ægtefødte kongesønner, da skal dog begge rigers råd mødes i forskrevne stad og i enighed vælge den til konge, som da forekommer dem bedst egnet for begge riger.

Begge rigerne skal på alle måder overholde disse forskrevne artikler og især ved kongekåringen skal hvert rigsråd have frit valg, fri magt og fri vilje uden nogen forhindringer, indsigelse eller svig, og ingen skal forlade (valg-)stedet, før end de er kommet overens om een herre og konge og ej flere, over begge rigerne, dog således at hvert rige skal forblive ved dets gamle lov og ret, privilegier og friheder. . . . . .

4.
Uddrag af
Kalmarrecessen af 1483.

Vi Hans . . . . . gøre vitterligt, at vi - på grund af den kærlighed og gode vilje, som disse tre fornævnte riger har bevist os - ved vor kongelige ed, ære, sandhed og gode tro, lover og sværger, bestandigt, fast og ubrydeligt, at overholde disse efterskrevne punkter og artikler.

11. Item vi skal ej pålægge nogen skat eller tynge på almuen eller købstæderne i noget rige, undtagen efter loven med hele rigsrådets tilslutning, med biskoppers, prælaters og ridderskabs tilladelse, samt med samtykke fra nogle af almuen.

14. Item ingen skal med vore breve forhindres i at føre sin sag efter landslov, for herredsting, landsting eller rigens kansler(s domstol), og vi skal ikke udstede beskærmelsesbreve til andre end loven foreskriver.

15. Item vi eller nogen verdslig dommer (i det hele taget) skal ikke have myndighed til at dømme eller fuldbyrde domme i de sager, som efter den hellige kirkes statuter, privilegier, friheder og gode gamle sædvaner, kun vedrører kirkens personer, undersåtter eller gods, men de skal, som det sig bør, føres for kirkens domstole, og kirkens personer skal ej befatte sig med at dømme i verdslige sager, udover hvad kirkeloven og deres privilegier foreskriver.

18. Item vi skal ikke begynde krig eller orlog, undtagen med alle rigernes samlede råds tilslutning og sam-

tykke, og vi skal ikke føre nogen udenlandsk (strids)magt ind i noget rige, undtagen det i høj grad gøres behov, og da med rigsrådets tilslutning og samtykke.

19. Item intet rige skal skille sig fra det andet med nogen splid eller splittelse, men hvad der rammer det ene rige, enten krig eller udenlandske som indenlandske uretfærdige mænds angreb, skal ramme dem alle, og hvert skal være det andet behjælpeligt med al troskab og magt, dog således at hvert rige med ære og ret skal være det andets lige, og intet rige skal have magt til at inddrage dette forbund i nogen krig eller orlog, undtagen det sker med alle rigernes råds beslutning og samtykke. . . . . .

23. Item ingen skal optages eller indtræde i rigsrådet, undtagen de er rigets ædelbårne mænd, født af dets riddere eller svende, og så mange dertil egnede gejstlige, som der er brug for, efter loven i Sverige, og de skal udvælges med hele rigsrådets samtykke og sværge den behørige ed. . . . . .

24. Item rigens skatkammer skal i Danmark forblive på Kallundborg, og to gejstlige og to verdslige skal have nøglerne dertil, blandt dem kammermesteren, som én gang om året skal gøre os og rigsrådet regnskab for alle oppebørsler og udgifter. Ligeledes (skal det være) i Norge, og i Sverige på Stockholms slot.

30. Item vi skal være eet år i Sverige, et andet i Danmark og det tredie i Norge, undtagen det gøres behov, at vi skal blive længere eller komme oftere (i et af rigerne), og da med samtykke af vedkommende riges råd.

31. Item, når vi ankommer fra et rige til et andet, da skal nogle (medlemmer) af rådet i det rige, som vi ankommer til, samt embedsmænd og hofsinder, møde os på

landegrænsen og følge os i riget som sikkerhed og lejde efter vedkommende riges lov og gode gamle sædvaner, og når vi vil forlade det rige, skal de igen følge os til landegrænsen i så måde, som forskrevet er.

5.

Norges-bestemmelsen i Christian III's håndfæstning 1536.

- - - - efterdi at Norges rige nu så forringet er både af magt og formue, og Norges riges indbyggere ikke alene formå at underholde dem en herre og konge, og samme rige er dog forbundet at blive hos Danmarks krone til evig tid, og fleste parten af Norges riges råd, besynderligen ærkebiskop Olav, som nu er det største hoved der i riget, nu i en kort tid er to gange med meste parten af Norges riges råd faldet fra Danmarks rige imod deres egen forpligtelse, da har vi derfor lovet og tilsagt Danmarks riges råd og adel, at dersom den almægtige Gud vil unde os, at vi kunne blive herre over det nævnte Norges rige eller nogen del af det, slotte, landskaber eller sysler, da skal det herefter være og blive under Danmarks krone, ligesom et af de andre lande, Jylland, Fyn, Sjælland eller Skåne er, og herefter ikke være eller hedde et kongerige for sig, men et led af Danmarks rige og under Danmarks krone til evig tid.

6.

Uddrag af
Brømsebropagten 14. september 1541.

1. For det første, skal alle og enhver af disse tre kongerigers, Danmarks, Norges og Sveriges indvånere og undersåtter i troskab elske hverandre og på det bedste fremme og betænke hverandres gavn, nytte, trivsel og velfærd, og efter al evne hindre og afvende hverandres skade, fordærv og ulempe.

2. For det andet skal man heller ikke hjælpe, styrke og aldeles ikke yde støtte eller undsætning til hverandres fjender, eller modstandere, der hemmeligt eller åbenbart, på hvad måde det ske kan, vil pådrage noget af disse tre riger skade, fordærv eller angreb, ...

3. For det tredie: Hvis det sker, at vore åbenbare eller hemmelige fjender og modstandere, ... tilskynder visse personer i det ene eller det andet rige til oprør, opstand, tvedragt eller ufred eller ellers påfører nogen provins eller ledemod af disse tre riger ufred, bekymring og fortræd, enten de overfalder dem med ran, rov, mord og brand eller voldeligt indtager dem med sværdet, vinder og besætter dem, da skal man fra ethvert af disse tre riger, når viden derom erholdes eller man fra det andet opfordres dertil, ganske ufortøvet komme det forulempede eller betrængte rige til undsætning med den herefter bevilgede hjælp og styrke til lands og til vands, og troligt hjælpe, redde og undsætte hverandre.

4. For det fjerde: Om fjenden først angriber og overfalder Sveriges rige, i nogen provins eller ledemod, som

hører under Sveriges krone, da skal Danmarks rige på første opfordring, ligegyldigt hvad der fra hver side regnes for den første opfordring, være forpligtet til for sit eget vedkommende at komme Sveriges rige til hjælp . . . .

5. For det femte: Ligeledes skal Sveriges rige, hvis Danmarks og Norges riger først angribes af fjender, i nogen provins eller noget ledemod, som nu ligger under Danmarks og Norges krone, være forpligtet til på første opfordring, ligegyldigt hvad der fra hver side regnes for den første, at yde Danmarks og Norges riger hjælp . . . .

8. For det ottende: Om det sker, at Sveriges rige behøver hjælp som den ommeldte, fra Danmarks og Norges riger, imod hvem det ellers kan være, som foretager angreb og fjendtlige handlinger mod Sveriges riges hertugdømme Finland, da skal Danmarks og Norges riger være forpligtet til at gøre tjeneste i Sveriges riges hertugdømme Finland . . . . . Omvendt skal Sveriges krone til gengæld for sådan tro og fjern støtte være skyldig og pligtig til på den anden side at sende sin forskrevne skyldige hjælp, hvor kongelig majestæt og kronen i Danmark behøver det, i fyrstendømmet Holsten indtil Elben og den yderste grænse for trofast at lade sig bruge på stedet.

9. For det niende: Hvis fjenderne aftvinger et af rigerne en provins med magt eller vælde, og den tilbageerobres af et andet rige med dettes undsætningstropper, da skal den komme det rige til gode, som den har ligget under, og den skal uden nogen bekostning, hindring eller indvending atter overantvordes og følge det rige, fra hvilket den var erobret.

10. For det tiende: Intet af disse tre kongeriger skal begynde en ny åbenbar fejde mod nogen uden det andet riges vidende og vilje. Men forholder det sig således, at

et af disse tre riger med virkelig grund eller nødtvungent må foretage et krigstogt til lands eller til vands mod sine fjender eller modstandere, da skal det rige som af tvingende årsager drager i krig, før det griber dertil, sende sine talsmænd eller ambassadører til det andet rige for først behørigt at overveje og betænke, hvorledes sagen bedst kan foretages og gribes an for at føre til sejr, hvilket dog ikke skal berettige det rige, som sådant forebringes, til at vægre sig, men det skal når det anden gang og skriftligt opfordres, være pligtig til at tjene med . . . . .

12. For det tolvte: Bliver disse tre kongeriger tilsammen enige om at drage i felten mod fjenderne eller deres lande, med ligestor krigsudrustning og dertil hørende bekostning, da skal alt, hvad de i fællesskab eller hvert for sig erobrer, til lands eller til vands, intet undtaget, tildeles og følge det ene rige såvel som det andet . . . .

14. For det fjortende: Om herefter et af disse kongeriger geråder i fejde eller uvenskab med nogen, da skal intet rige egenmægtigt indgå forlig eller slutte fred uden det det andets vidende og vilje. Om et af disse tre riger bliver så hårdt bekriget, at det ikke længere alene kan fortsætte rigen, så skal det andet rige være forpligtet til at hjælpe det betrængte rige med at fortsætte krigen og på ingen måde svigte det, men hjælpe det at opnå fred. Men hvis det ikke således vil hjælpe det betrængte rige med at føre krigen videre og heller ikke bidrage til at fuldbyrde freden, hvis denne kan opnåes ved udredelse af en pengesum, og den betrængte part således nødes til for sit vedkommende alene at slutte fred, så skal den ikke dermed have handlet imod dette forbundsbrev og dette forbund skal ikke derved på nogen måde være brudt, men være og forblive i bestandighed . . . . .

15. For det femtende: Bemeldte tre kongeriger Danmark, Norge og Sverige skal være således forenede, at intet af dem skal have magt eller føje til at skille sig ud fra de andre, og hverken oprette eller fuldbyrde noget forlig eller nogen overenskomst med hr. Christiern, tidligere konge af Danmark, hans tilhængere og forbundne, som nu er modstandere af disse tre riger eller fremtidig måtte blive det, undtagen det sker med alle tre rigers vidende og vilje, samtykke og bifald. Alle tre riger skal også først og fremmest være forpligtet overfor hverandre på den måde, at intet af dem må indlade sig i noget forbund, venskab eller pagt med andre konger, fyrster, potentater, herrer, stæder eller andre, og heller ikke udstede eller meddele friheder, privilegier eller løfter, der er eller kan blive de andre riger til skade.

17. For det syttende: Om et af disse kongeriger i fremtiden måtte få en herre eller konge, der ikke vil lade sig nøje med og overholde dette forbund, men overtræder det og voldelig vil trænge sig ind i eller betvinge det andet rige, da skal de to andre rigers råder, ridderskab, adel og almindelige indbyggere være forpligtet til at afvende sådant med al deres evne, således at dette forbund på ingen måde overtrædes, men holdes ved magt. Men hvis en af parterne foruretter den anden mod dette forbund, så skal råderne i de tre riger have magt til med alle midler at bringe den skyldige og overtrædende part til lige og rette. Dog skal sådant ikke komme noget af rigerne til skade på regalier, højhed, herlighed og rettighed udenfor dette forbund. Alle disse rigers efterfølgende konger skal ved deres kroning ved Gud og deres kongelige ord love og forskrive sig til i alle punkter og artikler at fuldbyrde og overholde dette forbund.

18. For det attende: Hvis omvendt nogle af disse tre rigers råder, riddere, adel eller almindelige undersåtter sætter sig op eller rejser sig mod deres nuværende eller efterfølgende konge med ulydighed, oprør, genstridighed eller modstand, da skal de andre riger være forpligtet til efter al deres evne at hjælpe og straffe disse oprørere og misgerningsmænd og bringe alle ulydige undersåtter til underdanig og tilbørlig lydighed mod deres konge.

26. For det sidste: Bliver efter længere eller kortere tids forløb fra dette tidspunkt et eller flere af disse ovenskrevne punkter, artikler og betingelser overtrådt, eller et rige ikke således som det ovenfor er ommeldt og foreskrevet, ikke yder det andet den hjælp og støtte, som udtrykkelig er beskrevet, så den ene part derved kommer i fare og den yderste nød eller lider skade, da skal den anden part stå til rette og regnskab for uvildige voldgiftsdommere . . . . . Dog hverken skal eller må denne konfederation på grund af ovennævnte forsømmelighed eller brud ikke på nogen måde dermed være brudt og ophævet, krænket eller sat ud af kraft. Men når en part efter at være opfordret til at yde foran bevilgede og beskrevne hjælp, uden tvingende nød eller andre forhindringer, svigter den anden part i dennes nøds- eller krigstilstand, således at den opfordrende part led skade, fordærv eller afbræk, da skal den opfordrende part, som således utilbørligt og af eget forsæt uden tvingende årsager tøver med hjælpen og ikke betids søger at redde sin forbundsfælle i nøden, som foran er omtalt og foreskrevet, være skyldig at genoprette den opfordrende part enhver påviselig skade. Og denne konfederation skal ikke desto mindre fra dato og i 50 år stedse, fast og ubrydeligt overholdes mellem de nævnte tre vore riger, således at

de ikke i denne forbundsperiode på nogen måde som menneskers fornuft, sind eller list kan udtænke skal forlade hinanden i nogen krig eller fejde, men alle som en, samlet og uskilt, som forskrevet står, enigt og trofast, som frænder, brødre og gode naboer, i al nød og krigstilstand skal sætte hele vor fælles krigsmagt ind mod alle og enhver vore fælles eller særlige fjender og modstandere, så høj eller lav stand de er og hvad deres navn må være, samt trives, leve og dø med hinanden.

7.

Stettinfreden 13. december 1570.

1. At først skal al misforståelse, tvedragt, modvilje, krig, fejde og fjendskab være helt og fuldstændigt ophørt, indstillet og afsluttet mellem begge de kongelige nåder, deres kongeriger, lande, fyrstendømmer, folk og undersåtter, såvel som mellem alle deres forbundsfæller i denne krig, og til gengæld skal der være og forblive oprettet, bevilget, bekræftet og stadfæstet en sikker, bestandig, evigtvarende, uigenkaldelig fredstilstand, venskab og naboskab, og parterne skal fremtidig nære venskabelige hensigter mod og agte hinanden, fremme hverandre(s interesser), samt så meget det er dem muligt søge at afværge, afvende og forhindre skade og afbræk på hverandres person, riger, lande, folk og undersåtter, samt troligt og ærligt i ord og i gerning bestræbe sig på at befordre, fremme og opretholde hverandres ære, nytte og bedste, som gjaldt det deres egen.

2. I særdeleshed skal også den ene tilbørligt forhjælpe den andens undersåtter til ufortøvet (at opnå deres) ret og meddele dem tilbørlig beskyttelse og sikkerhed mod al uretmæssig vold fra alle og enhver, som han har at byde og befale over.

3. . . . de kongelige danske og svenske udsendinge af hensyn til en fast og bestandig fredstilstand, venlig indstilling og tiltro, på deres nådigste herrers og kongers vegne, har forsaget og opgivet alle krav og fordringer, som den ene kan have til den andens kongeriger og lande,

og navnlig det af hans kongelige nåde til Danmark fremsatte krav og påståede rettighed til hele kongeriget Sverige, samt på den anden side det af hans kongelige nåde til Sverige fremsatte krav og påståede rettighed til kongeriget Norge, Halland, Skåne, Blekinge og Gotland, således at disse krav og påståede rettigheder, alle og enhver, nu herefter for alle tider skal være ophævet, tilintetgjort og ingen magt have mellem deres kongelige nåder, deres efterfølgere og arvinger, kongerne i Danmark, Sverige og Norge.

6. Og herefter skal grænserne mellem Halland, Skåne og Blekinge og Sveriges rige være uforandrede og faste, hvor de har været i de salige konger Christians og Gustavs tid og regeringsperioder, og mellem begge kongeriger Sverige og Norge som af alders tid . . . . .

23. Og dermed skal alle tidligere misforståelser, tvistigheder og uoverensstemmelser mellem deres kongelige nåder, kongerne til Danmark og Sverige, deres kongeriger, lande, folk og undersåtter være afgjort, forligt og afsluttet endeligt og til evig tid. Og begge deres kongelige nåder, deres efterfølgere og arvinger, samt rigerne Danmark, Sverige og Norge skal for alle tider være forpligtet og forbundet til overholdelse af denne oprettede evigtvarende fredstilstand og samtlige deri nærmere udtrykte og indeholdte fredsforholdsregler, ved deres kongelige ære, tro og ord, og under bødestraf af en million guld, og deres kongelige nåder skal ikke kunne løsgøres eller befries herfra ved noget privilegium, nogen begunstigelse eller ved andre udflugter og undtagelser, påskud eller indvendinger, hvilke navne de så kan have eller betænkes med.

24. Og hvis en af parterne foretager sig noget eller

handler imod dette forlig og fredsforbund, således at den anden herved føler sig fornærmet og forurettet, så skal den part, der således krænkes, forebringe dette for den part, som udøver krænkelsen, og denne skal være forpligtet til at fjerne årsagerne til klagen samt erstatte den forvoldte skade, og hvis dette ikke gøres, skal den krænkede part henvende sig til to af den anden parts rigsråder, og disse skal være forpligtet til i løbet af to måneder hos deres konge at udvirke, at årsagerne til klagen fjernes, og hvis dette heller ikke sker, men man tilbyder retslig afgørelse, så skal den forurettede part foreskrive den anden part, der har givet grund til klagen, en retssag indenfor fire måneder, og i den femte måned skal retshandlingen påbegyndes på en nærmere angiven dag, således at der fra hvert af de to kongeriger udmeldes og tilforordnes sex rigsråder, sandfærdige, skellige, fredselskende, gode mænd, løste fra deres ed og pligt og taget i ed med henblik på den foreliggende sag. Og derpå skal det pålægges disse, at de på den nærmere betegnede dag samles ved grænsen mellem de to riger eller på et andet belejligt sted for at undersøge tvisten mellem deres kongelige nåder, med flid erkyndige sig om dens årsager og forhold i det hele taget, på bedste måde oplyse og forelægge, iagttage, overveje og betænke begge parters rettigheder og pligter og ikke skilles fra hinanden, før end de enten med det gode har forligt begge deres kongelige nåder ved en kristelig og billig afgørelse, eller hvis en eller begge parter ikke således har villet lade sig forhandle til rette, ikke før de skriftligt har affattet, meddelt og afsagt en bestemt og endelig retskendelse i hele sagen.

Og hvis rigsråderne ikke kan beslutte sig til en endelig og bestemt kendelse, fordi de to parter opnår lige mange

stemmer, så skal begge deres kongelige nåder enes om en opmand, eller hvis de ikke kan enes herom, hver udnævne én person og kaste lod, og den, hvem loddet træffer, skal indsættes og anerkendes som opmand. Og den parts rigsråder, som opmanden giver sin stemme, deres afgørelse skal erklæres for fælles, pålidelig og billig og holdes i magt og ære.

Rigsråderne og opmanden - hvis der udnævnes en sådan - skal ved deres affattelse af sådan kendelse og dom alene betænke og have Gud, sandhed og ret, samt især rigernes almindelige og særlige love, sædvaner og tillige med ret og billighed for øje og ikke afvige eller lade sig afholde herfra. Og hvad der således forhandles, påkendes og afgøres skal begge deres kongelige nåder være forpligtet til at overholde uden al indsigelse og modstand.

Vil imidlertid en af deres kongelige nåder ikke lade retten vederfares fremme eller ikke efterkomme og adlyde den afgørelse, som rigsråderne er nået til ved forhandling eller retskendelse, så skal i det tilfælde rigsråder og undersåtter være løst fra deres ed og pligt og ikke skylde hans kongelige nåde hørighed og lydighed, før retten er vederfaret fremme eller den afsagte dom udført.

8.

Uddrag af
Freden i Knærød 20. januar 1613.

2. Eftersom der har været trætte og uenighed om slottet Sonnenburg på Øsel, da er vi blevet enige om, at højstsamme kong Gustav Adolf på sine egne og Sveriges krones vegne ophører med denne strid og giver afkald på slottet, således at denne strid aldrig mere skal kunne rejses af nogen svensk konge, men det omtalte slot med alt sit tilliggende skal uden diskussion følge os og Danmarks krone til evig tid.

3. Da der altid, både før og efter fredsslutningen i Stettin, har været strid mellem rigerne om våbenmærket de tre kroner, som Sveriges konger anser for det rette svenske våben eller skjoldmærke, medens vi tværtimod holder på, at det er et unionsmærke, som begge riger har lige megen ret til at føre, er vi blevet enige om, at denne strid for al fremtid skal ophøre og aldrig kunne rejses igen af de danske og svenske konger, men begge rigernes konger skal frit kunne bruge de tre kroner, idet dog vi og vore efterkommere på Danmarks trone ikke kan udlede nogen ret for os til Sveriges krone, idet vi holder fast ved det afkald herpå, der er anført i freden i Stettin.

4. Da der i nogle år har hersket usikkerhed og ufred om højhed, herlighed, jurisdiktion og herredømme til søs over de sølapper, der bor ved Vesterhavet mellem Titisfjord og Varanger . . . . er vi kommet overens om, at kong Gustav Adolf for sig og sine efterkommere, konger i Sverige, og den svenske krone afstår til os og den nor-

ske krone al den gamle skyld og rettighed, som de svenske konger og den svenske krone fra gammel tid har haft over sølapperne ved Vesterhavet i Norge i Nordlands og Vardøhus' len fra Titisfjord til Varanger. . . . .

5. Hvad angår striden om tolden, har vi sluttet forlig om, at det skal stå alle vore undersåtter i Danmarks og Norges riger med alle deres tilliggende provinser frit for at handle og købslå i Sverige og dets underliggende provinser, så at ingen told eller tynge skal lægges på deres personer eller gods, som dér købes eller sælges, ligegyldigt i hvilken form disse afgifter kunne tænkes. På samme måde skal det være alle Sveriges og dettes underliggende provinsers indbyggere tilladt frit at handle og købslå i Danmarks og Norges riger samt at føre deres gods frem og tilbage gennem Øresund, uden at nogen told eller tynge, af hvad art tænkes kan, skal lægges på deres personer eller gods. Dog har vi på begge sider forbeholdt os, at der af alle fremmede drikkevarer, der indføres i rigerne, skal betales accise, som andre rigers indbyggere gør.

7. Vi er blevet enige om, at såfremt byen Göteborg, der nu er ødelagt, genopbygges og får privilegier, må disse ikke komme os til skade ved vort regale i Øresund.

9. [Kong Christian IV forpligter sig til at tilbagelevere til Sverige en del erobrede områder og fæstninger mod at . . . .] højstsamme kong Gustav Adolf først afstår til os og den norske krone Jemtland med alt det, som i krigen blev erobret, samt det gods i Nordland, som tidligere er omtalt. På lige vis yder Hans Kærlighed os en erstatning for udleveringen af de omtalte fæstninger på ti gange hundredtusinde rigsdaler, som skal betales inden 6 år efter overenskomstens dato, de tre første terminer på Elfsborg slot, den sidste i vor købstad Halmstad,

efter indholdet af det gældsbrev, som Hans Kærlighed har givet os, hvilket gældsbrev den højbårne fyrste og herre, hr. Johan, Sveriges riges arvefyrste, hertug i Östergötland, og menige Sveriges riges råd har ratificeret, bekræftet og medbeseglet, i hvilket brev der står, at vi skal beholde fæstningen Elfsborg med købstæderne Nyløs, Gammelløs og Göteborg [med flere herreder, told, visse og uvisse indtægter] som et brugeligt pant for denne sum penge og med den betingelse, at såfremt terminerne ikke overholdes, og den nævnte pengesum ikke efter gældsbrevet bliver betalt, da skal den omtalte fæstning Elfsborg med de underliggende byer, herreder og gods, sådan som det forefindes, overgå til os og Danmarks krone til evig eje, efter nævnte gældsbrevs yderligere indhold. . . . . [om befolkningens rettigheder i afbetalingsperioden].

14. Og skal da nu hermed være aldeles endt og forligt al ufred, uvilje, tvedragt, fjendskab, krig og fejde, som hidtil har været mellem os selv og vore rigers undersåtter, og derimod igen være oprettet, bevilget og bekræftet en sikker, bestandig og uigenkaldelig fred, venskab og naboskab, så den ene fyrste herefter med alt venskab skal være den anden hengiven, bevare, forsvare og fremme hans gavn og tarv i ord og gerning ligesom sit eget, og hvad som helst der kan skade den andens person, regering, riger, lande og undersåtter, det skal han, såvidt mulig og tilbørligt er, afvende og forhindre.

9.

Uddrag af afskeden mellem danske og svenske kommissærer på grænsen angående stridighederne mellem rigerne, Ulfsbæk 29. juni 1624.

[De danske klager]:

2. Dernæst har vi overvejet den toldstrid, som nu i nogen tid har stået på, fordi den danske konge har anset den udtold, som svenskerne giver af de varer, som danskerne køber af dem, for at være den samme told, der blev afskaffet ved den sidste sjøredske (knærødske) traktat. Derimod hævder kongen af Sverige, at ingen traktat har berøvet ham magt og ret til at beskatte sine egne undersåtter uden indblanding fra dansk side, når blot beskatningen ikke rammer danskerne. . . . . [Efter forhandlingerne herom vil kongen af Danmark] afstå fra, ophæve og eftergive dette klagepunkt og denne toldstrid og vil hverken nu eller i fremtiden blande sig i den told eller de afgifter, der bliver lagt på svenskerne, hvad enten disse sælger deres varer til danskerne eller andre, og uanset på hvilken lokalitet i landet og til hvilket tidspunkt told og afgifter bliver opkrævet, således at dette hermed skal være en uddebatteret og aldeles død sag, der aldrig kan rejses igen. Til gengæld forbeholder kongen af Danmark sig den samme ret over for sine undersåtter i sine lande, hvad enten de handler med svenskerne eller andre. I forbindelse hermed er det blevet aftalt, at de svenske for deres egne personer og gods ikke desto mindre fortsat skal være told- og afgiftsfrie i Danmark, Norge og gennem Øresund og de danske og norske i Sverige efter traktaten.

3. [Der fastsættes en lang række købstæder, hvor danske og norske frit må handle].

4. [Det skal stå svenskerne frit for at føre deres varer over grænsen til danske købstæder og markeder, således som de fra tidligere år har været vant til].

5. [De svenskere, der sejler gennem Øresund, skal med sig have nøjagtig dokumentation for, at deres ladninger tilhører dem selv].

8. Med de svenske rejsende gennem Danmark og de danske gennem Sverige skal forholdes efter aftalen 1580, nemlig at begge kongers tjenere og undersåtter, adel og uadel, når de har behov derfor, frit og uhindret, til lands og til vands, skal kunne berejse rigerne; dog skal de, der rejser gennem Danmark, melde sig i København og hos kongens dertil tilforordnede få et bevis på, at de uhindrede må passere færgestederne, sådan som det fra gammel tid har været tilfældet. På samme måde skal der forholdes, når danske passerer ind og ud af Sverige, dog uden at de derved bliver hindrede eller opholdt i deres rejse.

[De svenske klagepunkter]:

6—8. Om den skade som vi mener, at den svenske konge og krone har lidt på grund af de norske befalingsmænd ved Vesterhavet og i Lapmarken, er vi kommet overens om, at kongen af Danmark skal undersøge sagen og befale, at på de steder skal intet foretages, som kan være stridende imod nogen traktat, overenskomst, Sveriges rettighed eller lovlig sædvane, men alt skal forblive, som det har været fra gammel tid, og har nogen bevisligt lidt uret, skal han igen hjælpes til sin ret.

11. Vedrørende undersøgelsen af det gods, som sven-

skerne sejler gennem Øresund, er vi i al venskabelighed blevet enige om, at dermed skal forholdes, som retfærdigt er, således at ingen skal have grund til at klage med rette. Har nogen følt sig krænkede i deres ret, lover de danske kommissærer at hjælpe dem.

Og således er hermed debatteret og i venskabelighed forligte alle de strids- og klagepunkter, som siden freden i Knærød er opkommet mellem disse to konger og riger - undtagen byen Revals toldfrihed, som vi på begge sider har taget til efterretning - således at de hermed skulle være ophævede, døde og magtesløse og aldrig mere ihukommes; og i stedet for dem skal det vel underbyggede venskab, hengivenhed og gode forbindelse mellem begge majestæterne, deres riger og undersåtter ubrydeligt og stadigt blive opretholdt, fuldbyrdet og efterlevet på alle måder.

10.

Uddrag af traktat mellem Danmark - Norge og Sverige angående gensidig understøttelse, 28. april 1628.

1. På grund af den venskabelige og broderlige hengivenhed, vi som nabo nærer for Hans Kærligheds og Danmarks riges velfærd, har vi lovet og tilsagt at hjælpe og undsætte Hans Kærlighed og Danmarks rige mod deres nuværende fjender med otte af vore orlogsskibe, i størrelse fra 120 til 300 læster og med 1100 mand søfolk og soldater ombord samt .... [opregning af skibenes skyts].

2. Disse skibe skulle være forpligtet til at tjene den danske konge fem måneder om året, nemlig fra 1. juni til den sidste dag i oktober, sålænge dette forbund varer .... [Denne tjenestetid kunne efter omstændighederne udvides; flåden måtte kun operere i Østersøen, og dens chef skulle kun modtage ordrer af Christian IV. Den skulle have baser i danske havne, også om vinteren, skibene skulle altid sejle sammen og kunne altid kaldes til Sverige igen og måtte heller ikke bruges mod nogen hansestad].

[Til gengæld skulle Christian IV]:

1. Med sine orlogsskibe forfølge og angribe alle de fribyttere, polske og danzigske skibe, vore og Sveriges riges fjender, som de kunne finde på havet, hvor som helst det kunne tildrage sig.

2. Dernæst skal kongen af Danmark tillade, at vore forbudsbreve mod alle danzigerfarere skal offentliggøres, ligesom han også selv ved sine patenter skal forbyde, at nogen må sejle til Danzig eller fra Danzig til Dan-

mark eller gennem de danske farvande, med mindre han har vort, vore befuldmægtigede eller Hans Kærligheds eget pas og tilladelse til at gøre sådant mod at betale told ved Danzig. Handler nogen danziger, Polen - eller Danzigerfarer mod dette forbud, da skal Hans Kærlighed ikke alene selv konfiskere dem og angribe og tage som prise alt danzigsk gods, men han skal også tillade vore svenske skibe og kapere at angribe og tilfangetage dem, hvor de kunne finde dem i danske strømme, farvande og havne. . . . . [Christian IV fik til gengæld samme ret over for sine egne fjender. Endvidere skulle danske og svenske krigsskibe kunne finde vinterkvarter i begge riger].

4. Det skal stå os frit for at føre ammunition og krigsfolk gennem Øresund, når vi har brug for det, selv om vi på grund af omstændighederne ikke først kan få lejlighed til at skrive til kongen af Danmark herom; dog vil den svenske agent i Helsingør give meddelelse til den danske konges statholder der. Kongen af Danmark skal ikke tillade Sveriges fjender eller nogen anden at føre ammunition, levnedsmidler, skibe eller krigsfolk gennem Øresund, så de kan komme os og Sveriges rige til nogen skade. Hvis nogen kommer så hastigt eller med så stor en styrke, at den danske konge ikke alene kan afværge dette, eller hvis nogen vil påføre ham krig på grund af nærværende forbund, da skal vi komme Hans Kærlighed til hjælp med flåde, folk og al nødvendig assistance, hvis danskekongen ønsker det, eftersom vi heller ikke vil tillade, at Hans Kærligheds fjender tilføres ammunition eller levnedsmidler fra vore lande og riger, eller at der gives understøttelse til de byer, hvor der findes garnisoner fra Danmarks fjender; herfra skal dog undtages Lübeck, Rostock, Stralsund, Stettin o. fl., hvor der ikke

findes danskfjendtlige garnisoner, og til hvilke den vigtigste handel går fra Sverige.

5. [Skader på danske skibe under svensk overkommando og på svenske skibe under dansk ledelse skal betales af henholdsvis Sverige og Danmark].

Denne gensidige hjælp skal gælde i tre år regnet fra dette forbunds datum. Skulle der imidlertid sluttes fred på den ene eller anden side, da skal Sverige optages i freden mellem Danmark og kejseren, og Danmark på samme måde optages i freden mellem Sverige og Polen og Danzig.

På begge sider skal vi have pligt til, enten gennem skrivelser, hyppige agentindberetninger eller andre udsendinges mundtlige meddelelser, at give hinanden efterretninger, oplysninger og advarsler og desuden korrespondere med hinanden, så vi altid tidligt får kundskab til hinandens planer og forehavender.

11.

Uddrag af freden i Brømsebro 13. august 1645.

1. Da farten og sejladsen gennem Øresund og Bæltet . . . har været en hovedårsag til den standende strid . . . har kongen af Danmark lovet og tilsagt, at Hendes kgl. majestæt af Sverige, hendes efterfølgere Sveriges konger og deres undersåtter og indbyggere i Sveriges rige og storfyrstendømmet Finland, i Ingermanland, Estland og Livland skulle herefter have og nyde ret, frihed og magt til at sejle med både deres egne og med lejede skibe, skuder og fartøjer, store og små, bevæbnede og ubevæbnede, orlogs- og handelsskibe, og ligeledes at føre og lade føre deres varer og gods, af hvad art og slags de end være kan, gennem Øresund og Bæltet, hvornår og hvordan det passer dem, uden nogen forbud, hindring eller ophold.

13. Når det hænder, at Hendes kgl. majestæt eller hendes efterfølgere Sveriges konger enten lader hverve noget krigsfolk til hest eller til fods i sine venners lande ved Vesterhavet og behøver dem i Østersøen, eller hun søger at føre noget krigsfolk fra Östra Götland ind i Østersøen gennem Øresund eller Bæltet og tilbage igen, da er det aftalt, at Hendes kgl. majestæt og hendes efterfølgere frit og uhindret skal kunne gøre dette, dog at der højst på een gang må føres 1200 mand eller derunder igennem, og at det i det mindste tre uger før troppernes ankomst tilkendegives den danske konge og hans efterfølgere for at bortrydde al misforståelse, og for at transporten kan ske uden hindringer. Men når ellers nogle officerer eller

andre svenskere med deres heste og bagage kommer sejlende gennem Øresund eller Bæltet på et skib eller et andet fartøj, da har de lov dertil uden forudgående tilkendegivelse heraf.

18. [Da rigernes indbyggeres indbyrdes toldfrihed altid har givet anledning til strid, er man enedes om], at al told- og afgiftsfrihed skal være ophævet og afskaffet for de danske og norske i Sverige og for de svenske i Danmark og Norge, gennemfarten og toldfriheden i Øresund og Bæltet dog undtaget herfra for svenskernes vedkommende. På samme måde skal alt svensk købmandskab over grænsen til Danmark og Norge og danskeres og nordmænds over grænsen til Sverige være forbudt, såvel på landet som i landsbyerne. Vil herefter nogen svensk købmand drive handel i Danmark og Norge, skal han have ret og magt til at gøre det i de dertil anordnede stapelstæder ved havet, hvor andre fremmede og venner kan komme og dér efter Danmarks love nyde samme frihed og ret som de fremmede og vennerne samt uindskrænket nyde købstadsprivilegierne. [For danskes og nordmænds handel i Sverige skal gælde samme betingelser].

20. Det er også blevet aftalt, at Hendes kgl. svenske majestæt herefter som hidtil må have sin postforvalter i Helsingør samt sine poster løbende frit op uhindret mellem Sveriges grænse og Hamburg, medbringende Hendes majestæts og dennes undersåtters breve, enten til eller fra Sverige, uden ophold eller undersøgelser af nogen art. Det skal også stå den danske konge frit for at have en mand i Stockholm til at varetage hans og hans undersåtters interesser.

25. [Til gengæld for, at Sverige opgiver, hvad det har erobret af dansk-norske områder under krigen, skal Chri-

stian IV afstå] Jemtland med Herjedalen, så meget som af Herjedalen findes at ligge på den svenske side af fjeldene, Gotland med Visby by og slot samt tilliggende øer og skær, Øsel med Arensborg og underliggende øer samt alt dertil hørende land og folk, højhed, herlighed, jurisdiktion, både åndelig og verdslig, skat, indtægter, told, rente og rettighed til lands og vands, som Danmarks og Norges konger, i særdeleshed Hans majestæt Christian IV, der nu regerer, indtil nu har besiddet og oppebåret dem, og skal de fra nu af følge Hendes kgl. majestæt, hendes efterfølgere og Sveriges krone som en evig og indiskutabel ejendom, ifølge det derover forfattede særlige afståelsesbrev, som Hans majestæt og menige Danmarks riges råd har underskrevet og forseglet. Desuden har kongen af Danmark for sig, sine efterfølgere og Danmarks krone samtykket i, til pant og forsikring om, at alt, hvad der i disse traktater står beskrevet om Hendes kgl. majestæts, hendes efterfølgeres og undersåtters i Sverige, Finland, Ingermanland, Estland og Livland handels- og sejladsfrihed gennem Øresund og Bælterne, skal retteligt holdes og efterleves, at afstå og overlevere for de følgende 30 år til Hendes kgl. majestæt, hendes efterfølgere og Sveriges krone hele Halland med dets fæstninger Laholm, Halmstad og Varberg samt de derunder hørende byer og flækker Laholm, Halmstad, Falkenberg, Varberg og Kungsbacka samt underliggende lande og len efter deres gamle og rette grænser og landemærker . . . . . Og er der ved dette pant og denne forsikring blevet aftalt og lovet, at når de 30 år er gået, og Halland skal tilbagegives, da skal Hendes kgl. majestæt, hendes efterfølgere og Sveriges krone før tilbagegivelsen enten gives det samme eller noget, der er ligeså godt i dets sted, som

Hendes kgl. majestæt, hendes efterfølgere og Sveriges krone synes, de er vel tjent med, og som de vil nøjes med.

33. Alle den svenske dronnings tjenere og undersåtter skal frit og uhindret kunne vandre og rejse, til lands og vands, gennem Danmark og Norge med underliggende provinser. [Det samme gælder for danske og norske i Sverige].

39. Hvad der i fyrstendømmet Slesvig og Holsten .... i denne krig er indtaget og besat af en af parterne, skal Hans fyrstelige nåde have igen med alt tilliggende ..... Og skulle der hos en af deltagerne i denne krig være opstået en mistanke mod Hans fyrstelige nåde, hans tjenere eller undersåtter, eller skulle der under krigen være sket noget, der kunne opfattes mindre godt og har forårsaget nogen misstemning, da skal det hermed være aldeles ophævet, glemt og udslukket og aldrig bringes på bane eller bruges til nogens skade eller fordærv .....

12.
Uddrag af
freden i Roskilde 26. februar 1658.

1. Først skal der mellem kongerne, deres efterfølgere, riger, lande, råd, embedsmænd, undersåtter og indbyggere i Sverige, Danmark og Norge herske en stadig, evigtvarende og uigenkaldelig fred, således at herefter al mistænksomhed, uvilje, tvedragt, uenighed, krig og fejde skal være ophævet og afsluttet . . . og i stedet skal der oprettes, stiftes og bevares stadigt venskab, god vilje, enighed og trofast naboskab.

3. Det er aftalt mellem os . . . at ingen af os skal tillade nogen fremmed, fjendtlig orlogsflåde, hvem den end kan være, at passere gennem Øresund, men hver på sin side skal vi efter al evne søge at hindre og afværge det.

4. . . . at alle (svenske) skibe ikke alene skal være fri og undtaget for al told, visitationer, undersøgelser, anholdelser eller anden skade og besvær . . . men de skal heller ikke være skyldige eller forpligtede til at medføre eller fremvise certifikater på de varer, som de medfører, når de blot foreviser rigtigt søpas på den danske konges toldboder i Helsingør og Nyborg. [Svensk gods i fremmede skibe var ligeledes fri for told, når rigtige certifikater afleveredes på de danske toldsteder].

5. Kongen af Danmark har indvilget og samtykket i, på sine egne, sine efterfølgeres, Danmarks og Norges kongers og kroners, vegne . . . . at afstå og afgive til Hans Majestæt, hans efterkommere, Sveriges konger og krone, provinserne Halland, som tidligere er blevet overgivet

Sverige som pant, Skåne, Blekinge, Bornholm med alle de til de anførte provinser hørende landskaber, øer, skær, højheder, herligheder, jurisdiktioner, gejstlige som verdslige, skatter, indkomster, told, afgifter og rettigheder til lands og til vands, således som Danmarks og Norges konger hidtil har nydt godt af dem, og de skal herefter tilhøre Hans kgl. Majestæt, hans efterfølgere og Sveriges krone som evig og uomtvistet besiddelse og ejendom.

6. På samme måde afstår den danske konge og Danmarks krone til den svenske konge og Sveriges krone Bohus slot og len samt Trondheims gård og len med alle underliggende byer, slotte og fæstninger samt gejstligt og verdsligt gods, len og tilliggende, som med rette hører dertil, og som tidligere har hørt dertil, til lands og til vands, for at det kan indlemmes i den svenske krone til evig besiddelse og ejendom . . .

7. Den danske krone afgiver og afstår al den jurisdiktion og de rettigheder, gejstlige som verdslige, som den har på godserne i fyrstendømmet Rügen.

21. De tidligere fredsslutninger, i Stettin, Knærød og Brømsebro, der er afsluttede mellem disse to lovlige kongeriger, skal helt og i alle deres punkter stadig være i fuld gyldighed . . . .

22. Hans Majestæt kongen af Danmark skal give hertugen af Slesvig, Holsten og Gottorp retfærdig og billig erstatning . . . .

24. Man lover også, at hr. Corfitz, greve af Ulfeldt, inden 2. april i dette år skal gengives alt sit gods, både fast og løst, i Danmark og Norge . . . og at han og grevinden frit og sikkert skal kunne bo og bygge overalt i Danmark, hvor de kunne få lyst til det.

13.

Uddrag af freden i København 27. maj 1660.

3. [Vedrørende toldfriheden for svenske skibe og svensk gods i fremmede skibe forholdes efter freden i Brømsebro].

4. [Roskildefredens bestemmelser om afståelsen af Bohus, Skåne, Halland og Blekinge bekræftes].

5. Da man er kommet overens om, at der vedrørende Bornholm skal affattes en særskilt traktat, har man besluttet, at denne skal have gyldighed, som om den ord efter andet havde været optaget i denne traktat . . . .

8. Hvis det skulle hænde, at en af kongerne eller deres efterfølgere, konger i Sverige og Danmark, skulle have i sinde at sende tropper eller krigsskibe enten til eller fra Østersøen, hvis antal skulle kunne opvække mistanke, da har vi aftalt, at hvis antallet af tropper overstiger 1200 mand, og hvis der er flere end 5 krigsskibe, så skal passagen bekendtgøres senest 3 uger i forvejen for den anden part . . . .

17. På samme måde og på de mæglende magters indstændige anmodning samt af en brændende iver for fredens sag afstås til kongen af Danmark og den danske krone Trondheims gård og len med alle underliggende byer, slotte og fæstninger samt gejstligt og verdsligt gods, len og tilliggender som de ifølge freden i Roskilde var blevet afstået til Sverige . . . .

18. På samme måde afstår Hans kgl. Majestæt for sig selv, sine efterfølgere og Sveriges krone alle rettigheder

. . . på grevskabet Delmenhorst og Ditmarsken, og disse rettigheder overfører han til kongen af Danmark og dennes efterfølgere samt hertugerne af huset Holsten, de kongelige og de gottorpske linier . . . .

Uddrag af tillæg til fredstraktaten, vedrørende Bornholm, 27. maj 1660.

. . . . At begge deres kgl. Majestæter inden 24. juni 1661 gennem kommissærer vil forhandle [om Bornholms tilbagevenden til Danmark], således at kongen af Danmark i mellemtiden beholder Bornholm med alle dens højheder, afgifter, ret og rettigheder. Og såfremt man kan blive enige om et passende vederlag for øen, skal Bornholm . . . følge kongen af Danmark og hans arvinger som en fast og stedseværende besiddelse . . . .

14.

Uddrag af defensiv alliance mellem Danmark - Norge og Sverige 27. september 1679.

1. Det er aftalt, at begge kongerne i højeste grad skal lægge vægt på at fremme hinandens nytte og tarv, således at majestæterne hermed ophæver og undsiger alle de forbund og traktater, der kunne være til gensidig skade og fortræd, og som er oprettede før eller under denne krig. De lover også hinanden, at de herefter hverken vil indgå nye forbund eller - langt mindre - begynde på noget, der, direkte eller indirekte, på hvad måde det end tænkes kan, kan være til skade for eller formindske majestæternes nuværende riger og undersåtter eller deres højheder, rettigheder, handel og indtægter, men i stedet for, hvis nogen skulle prøve noget sådant, skal de efter indholdet i denne traktat hjælpe hinanden med at afværge det.

2. Hvis nogen magt, hvem det end kan være, skulle understå sig i på nogen måde med våben eller krigsfolk at angribe eller på anden vis tilføje majestæternes riger, fyrstendømmer, grevskaber, herskaber, lande, handel eller anden rettighed nogen form for uret eller skade, så er kongerne enige om at komme hinanden til undsætning på den måde, som er beskrevet i det følgende:

3.—19. [Udførlige bestemmelser om hjælpens størrelse i mandskab, skibe og skyts, om troppernes underhold, rekruttering, kommandoforhold o. lign.].

20. Dette forbund skal vare i 10 år, hvorefter det står

parterne frit for at forlænge eller ophæve det. Begge konger og deres efterfølgere, der også er forpligtet af denne traktat, skal dog, inden 1 år før traktaten udløber, lade forhandle om dens forlængelse, således at afgørelsen kan være truffet senest et halvt år før dens udløb.

21. Ingen skal optages i dette forbund, som ikke er godkendt af begge kongerne.

15.

Uddrag af traktat mellem Danmark - Norge og Sverige om forskellige spørgsmål, deriblandt møntvæsenet. 29. april 1680.

15. Og for at handel og vandel kan blive desto bedre, har man fundet for godt, at al grov sølvmønt i begge majestæternes riger, lande og underliggende provinser herefter skal slås og udmøntes af samme godhed i korn og skrot, således at hele, halve og kvarte danske dalere skal være af samme godhed og finhed som de hele, halve og kvarte svenske dalere, nemlig elleve og en kvart lødige og ti og et halvt stykke på mark kølnsk, de små sølvmønter skal udmøntes i samme godhed, hvorom man med det første skal forhandle; og når mønterne udmøntes på denne måde, skal de være af samme værdi og have fuld gyldighed i hver af majestæternes riger, lande og provinser.

16.

Uddrag af defensiv alliance på 5 år mellem Danmark - Norge og Sverige 1. februar 1690.

1. Det er blevet aftalt, at de to konger til det yderste skal bestræbe sig på at fremme hinandens gavn og tarv, således at begge Deres Majestæter ikke blot ophæver, hvad de før dette foretagende kan have haft mod hinanden, i særdeleshed vedrørende den holsten-gottorpske sag, der dog nu, Gud være lovet, er ordnet i venskabelighed, men de lover og tilsiger hinanden, at de efter denne dag hverken vil indgå nye forbund eller, langt mindre, direkte eller indirekte, på hvad måde det tænkes kan, begynde på noget, der kan blive til skade og fordærv for de riger og lande, som de nu besidder; tværtimod skal de, hvis nogen foretager sig noget sådant, hjælpe den angrebne part med at afværge anslaget med magt efter indholdet af denne traktat.

2. Hvis nogen magthaver, alle uden undtagelse, skulle understå sig i på nogen måde at tilføje de to konger nogen uret eller vold, med våben eller krig eller uretmæssig indtrængen i deres riger, fyrstendømmer, grevskaber, herskaber, lande og byer i Europa, som de ifølge almindelige fredsslutninger eller med lov og ret indehaver, ejer og besidder, så forbinder begge kongerne sig til at række hinanden hånden og komme til hjælp på følgende sæt og vis . . . . .

17.
Uddrag af traktat mellem Danmark og Sverige angående hævdelse og beskyttelse af deres fri handel som neutrale magter. 10. marts 1691.

1. Begge kongerne lover på tro og love at ville beskytte og forsvare hinandens og deres undersåtters søfart, handel, personer, skibe og gods og vil ikke tåle, at deres frihed og rettigheder besværes eller indskrænkes på grund af den krig, som adskillige herskere og stater nu fører med hverandre, eller at dette på nogen anden måde skulle forårsages af de krigsførende parter.

2. Denne søfarts- og handelsfrihed er at forstå således som den, der med rette tilhører kongerne enten efter de særlige traktater og forbund, som de hver for sig kan have med nogen af de stridende parter eller også som den, der tilkommer dem efter den almindelige folkeret og som neutrale magter. Deres majestæter er sindede at håndhæve og beskytte sig selv og deres undersåtter ved en sådan frihed og ret, og derfor lover de at give hinanden underretning om de traktater, som de har med nogen af de stridende magter.

8. De to konger lover og forbinder sig også til, at de til deres undersåtters forsvar vil lade udruste konvojskibe, der skal beskytte og forsvare mod al overlast begge nationers købmandsskibe og ladninger, således at de svenske krigsskibe skal konvojere og forsvare de danske undersåtters skibe og gods og de danske de svenske undersåtters, på alle måder ligesom det var deres egne undersåtter, og de skal ikke have ret til at forlange konvoj-

penge eller andet vederlag, idet hver af kongerne forbeholder sig at pålægge sine egne undersåtter og dem, der sejler og handler på hans riger og lande, en sådan afgift til konvojernes opretholdelse, som han finder tilrådelig og passende.

15. Dette forbund skal være i kraft lige så længe som hovedalliancen, nemlig til 1. februar 1695, og kan da yderligere forlænges, hvis majestæterne ønsker det. Men skulle der tildrage sig noget af det, der er omtalt i de foregående artikler, og den ene eller begge majestæterne derigennem skulle geråde i nogen tvist eller strid med en fremmed potentat eller stat, da skal forpligtelsen til at komme hinanden til hjælp være i fuld gyldighed, indtil sagen er bragt helt i orden.

18.

Uddrag af
Carl Plougs tale i Kalmar 3. juni 1843
for de danske og svenske studenter.

». . . . Fuldmagten lyder på, at vi igen skulle optage vore forfædres frugtesløse, forlængst omstyrtede værk, og adelsbrevet betegner os, på hvilken måde og ved hvilke midler vi kunne og skulle arbejde for en stedse inderligere forbindelse, et stedse livligere samkvem mellem de nordiske folk og således forberede et på gensidig sympati og gensidig anerkendelse bygget folkeligt forbund imellem dem. Det er derhen, vi danske stræbe og fremdeles ville stræbe, ikke fordi vi efter lange tiders fornedrelse og afmagt indbilde os atter at skulle svinge herskerspiret i Norden, ikke heller fordi vi savne kraft til at bestå som et selvstændigt hele og betle om beskyttelse ved Sverrigs fødder; men det er fordi vi tro, at de nordiske folk kun ved at blive til et kunne erhverve sig lod og del i verdenshistorien, det er: opfylde deres bestemmelse; det er fordi vi befrygte, at hvis de ikke snart slutte sig sammen, så vil det være for sildigt, så ville de ikke kunne hæve deres fælles nationalitet mod fremmedes indtrængen, så ville de engang vorde et bytte for fremmede erobrere . . . . Det er fornemmelig denne frygt for den nordiske nationalitets undergang, som er levende hos os danske og ansporer os til at slutte os til Eder hellere idag end imorgen; thi kampen er alt begyndt, den raser på vor grænse, i det skønne land mellem Ejderen og Kongeåen. Ved ligegyldighed såvel fra regeringens som fra folkets side har i løbet af de sidste 50

år tyskheden okkuperet halvdelen af det gamle Sønderjylland og truer overmodig med at ville plante sin sejrsfane på Skagens pynt. Men det er ikke vor egen kamp, her føres, det er også eders, vor fælles nationalitet den gælder, og hvis vi derfor skulle behøve Eders hjælp mod det mægtige og driftige af en durchlauchtighed med en livgarde af aristokrater og advokater anførte parti, så må I være på rede hånd!«

19.

Uddrag af
Orla Lehmanns tale i Christiansborg slots ridehus
24. juni 1845.

. . . »Nu er vi unge; men om et par decennier ligger vort fædrelands skæbne i vor hånd. Da sidder vi i kongernes og folkenes råd; da har vi vor anviste gærning, hver i sin kreds, trindt om i alle Nordens lande; da har vi alle midler ihænde til at fuldbyrde, hvad vi har sat os som vort livs opgave. Det kommer altså kun derpå an, at vi bliver tro mod den sag, vi nu omfatter med ungdommens begejstrede kærlighed. Sker dette - arbejder vi, hver på sin vis, hver med de kræfter, der er ham givne, og i den livsstilling, der vorder ham tildel; da, mine venner, da vil vort eget liv have indhold og betydning, og da vil vor stræben bære velsignede frugter for vort store, fælles fædreland - det stolte, herlige Norden.

Det er dette løfte, jeg for mit vedkommende herved aflægger i denne højtidelige stund, og jeg kræver Dem alle, så mange De er, til vidne på mine ord. Og jeg spørger Dem alle, som her er tilstede, jeg spørger Dem med al den alvor, som fylder min sjæl, og som lyser mig imøde fra Deres øjne - jeg spørger Dem, om De med os ville indgå et sådant fostbroderskab! (Ja! Ja!) Jeg spørger Dem, om dette Ja er mere end et begejstret øjebliks flygtige rus, om det er deres inderste sjæls dybeste tanke og sanddru udtryk, så at det ikke skal henvisne, når livets møjsommelige arbejde tungt sænker sig ned over Deres isse, ikke henvejres, når modgangens storme farer hen over Deres

hoveder? (Ja!) Jeg spørger Dem, om De véd, at et sådant Ja er et helligt løfte, hvorfor De sætter i pant Deres manddoms ære og Deres sjælefred? (Ja! Ja!) Nu, så spørger jeg Dem da, om De som ærlige mænd vil holde, hvad De af et oprigtigt hjærte har lovet, og om De vil blive tro - tro indtil enden - tro i liv og død? (Ja! Ja! Ja! Ustandselig jubel. Taleren må vente). I det jeg står her, ombruset af dette løftes mægtige bølgeslag, fremtræder der for min sjæl et billede, så gigantisk stort, at jeg næsten forfærdes ved at fremmane det for Dem, men også så stort, at ingen kan have mig mistænkt for at overse den umådelige forskel både på personerne og på situationen. Jeg vil derfor nævne det, thi det er godt at fæste øjet på det store - derved vokser det små. Det sted, hvor vi her er forsamlede, er vel nu en rigtsmykket festsal, igår var det et ridehus. Nuvel, mine herrer! det var i et sådant hus, boldhuset i Versailles, at for mere end et halvt århundrede siden en aftenstund en samling af mænd trådte sammen, udgået fra deres sønderrevne og ødelagte fædrelands forskellige egne, og aflagde en højtidelig ed, at de vilde blive sammen, indtil de havde frelst deres fædreland - de holdt deres ord, og hin aften blev et af de store momenter i verdenshistorien, et af hine skæbnesvangre øjeblikke, der betegner epokerne i menneskeslægtens udvikling. - Lover De, at vi vil holde sammen, indtil vi har frelst vort fædreland? (Ja!) - Véd De, at Deres fædreland ikke er denne eller hin egn, men det hele store skandinaviske Norden? (Ja! Ja!) - De svarer mig Ja, så gå da hen og hold Deres ord! Udrust Deres sjæl og bered Deres sind til at fuldbyrde Deres gærning, først og fremmest i det, der nu ligger Dem nærmest, i åndens og viden-

skabens verden, men også efterhånden som De føres ind i det praktiske liv og kaldes til at deltage i dets idræt i virkelighedens rige!

Det er dette løfte, denne pagt, vi vil besegle med et hurra for Nordens enhed!«

20.

Uddrag af Carl Plougs tale på studentermødet i Upsala 1856.

»Den nordiske enheds-tanke må engang føre til en politisk union . . . kun én og det en mere negativ end positiv bestemmelse vil jeg nævne, fordi jeg anser den for absolut nødvendig, for den eneste mulige. Det er, at unionen mellem os må bygges på fuld indre frihed og selvstændighed . . . En politisk union lader sig meget godt tænke og udføre efter indbyrdes overenskomst under de nu bestående forhold. Den ville nu være fuldkommen sikker på alle sider, fordi Norden er så lykkelig at besidde tvende konger, der forenes af samme broderskabsånd, som forbinder deres folk, og hvis hjerter deler disse følelser. I deres hænder ville den blive til velsignelse og være uryggelig. Men kun Gud véd, hvorledes deres efterfølgere vil være sindede, i hvilken ånd de vil regere, og hvilke rådgivere de vil følge . . . Mod denne fare gives der kun eet middel, det er en dynastisk enhed, der ville sammensmelte begge interesser; er unionen nødvendig, så er denne ønskelig. . . . . En gang var denne streng øm, nu synes den mig ikke at kunne vække uro eller mistanke hos nogen. Lad os endelig huske, hvad vi alle har oplevet, at i 1848 havde uden tvivl foranstaltninger til en fælles arvefølge kunnet træffes, om den var blevet foreslået« . . . .

». . . . Det er min overbevisning, at en union mellem de tre riger er nødvendig for at betrygge deres indre frihed og ydre selvstændighed, for at Norden kan komme til at indtage den det med rette tilkommende plads i historien. Derfor! Leve Nordens politiske eenhed!«

21.

Uddrag af udenrigsminister L. N. Scheeles note 20. februar 1857 til regeringerne i Stockholm, London, St. Petersborg og Paris.

». . . . I betragtning af den vanskelige stilling, hvori Danmark befandt sig under krigen mellem Rusland og Vestmagterne, såvelsom af de forviklinger, der bestandig er en følge af vore forhold til Tyskland, kunne vi således ikke undre os over, at den skandinaviske ide, denne så poetiske ide, skønt historien aldrig har kunnet anvise den en bestemtere karakter, og som så ofte er bleven fremmanet, skønt den for stedse skulle være forsvunden for umuligheden af dens praktiske virkeliggørelse, at denne idé har formået at bemægtige sig ånderne til en vis grad.

Når denne idé er farlig for tingenes bestående ordning, er den det vel ikke ved den kraft, der bor i den, og heller ikke ved den nimbus, som omgiver den, og som så naturlig smigrer de skandinaviske nationer; thi hvor stor dens betydning end altid kan være for visse dele af befolkningen, så er det dog et andet spørgsmål, om den nogensinde blandt Nordens folk kunne finde en tilstrækkelig almindelig udbredelse til ved egen kraft at besejre de naturlige hindringer, der stå den imod: som to blomstrende dynastier, hvoraf ethvert har ligeså god ret som det andet; den ringe harmoni, der består mellem Danmarks og Sverrigs forfatning; såvelsom også endelig utallige nationalejendommeligheder, som man vel ikke bliver vaer straks i begyndelsen, men som ufejlbart ville gøre sig gældende, såsnart det gjaldt om at føre ideen praktisk ind i livet. På den anden side er de nordiske nationalister i grunden

af temmelig konservativ natur og lidet tilbøjelige til at omstyrte det bestående eller lade det i stikken, i særdeleshed når der ikke foreligger nogen sikkerhed for, at forandringen ville bringe fordel; og ville da vel det være vist, at de 3 kongerigers magt, ved deres forening til en eneste magt eller blot deres politiske konsistens ligeoverfor udlandet, ville svare til de ideer, man gør sig i denne henseende, og at følgelig en skandinavisk stats politiske indflydelse og politiske uafhængighed virkelig fortjente de ofre, dens oprettelse ville udfordre og tillige kvalte de spirer til indre opløsning og svækkelse, som en sådan stats organisation på de givne grundlag virkelig ville bære i sit eget skød? Vi have vel al grund til at tro, at disse anskuelser, der er kongens regerings, deles af h. m. kongen af Sverrig og Norges regering. Derfor synes os den skandinaviske idé heller ikke farlig; såfremt den ikke ved en udenfra kommende deltagelses indflydelse erholdt en intensitet og livskraft, som den nu mangler; og begge nordiske souveræner have uden tvivl gjort klogt i ligeoverfor denne idé som sådan at iagttage den passive optræden, for hvilken de have bestemt sig. I fuld anerkendelse af den nytte, den frivillige genoprettelse af venskabelige og intimere forhold imellem nationer, hvis interesser i mange henseender er de samme, ville have for deres folks materielle og intellektuelle udvikling, have de vogtet sig for at lægge hindringer ivejen for en idé, der kunne have så gavnlige virkninger; de ville ikke kompromittere disse virkelige fordele og vidste ret vel, at man allersikrest ville kalde en politisk propaganda for denne idé tillive, når man lagde den andre hindringer i vejen end dem, som den nødvendigvis af sig selv må træffe på sin vej, når den efterstræber politiske formål.

Derimod ville vi ikke undersøge, om den fremgangsmåde, de nordiske kongerigers regeringer have iagttaget, også virkelig har været den til omstændighederne mest passende og den, der havde måttet følges, hvis det havde været muligt i forvejen at beregne de forhold, den skandinaviske agitation ville antage. I ethvert fald ere de betingelser, under hvilke denne agitation forekom os som inoffensiv, nu ikke mere tilstede; thi den skandinaviske idé har nylig tildraget sig såvel det udenlandske publikums som de fremmede kabinetters opmærksomhed og har således kunnet virke til at svække de mod Danmark venskabelige regeringers tillid til fastheden i tingenes bestående ordning og måske også til kongens regerings hensigter, medens den tillige har lagt et våben i deres hænder, som ere mindre vel stemte imod os.

Fra det øjeblik, den skandinaviske idé finder bifald i udlandet og synes at have erhvervet sig sympatier udenfor selve de nordiske lande, ere de farer iøjnefaldende, som kunne fremgå deraf for den bestående ordens varighed og konsolidering; thi jo mere det synes at være lykkedes den at forskaffe sig i udlandet en velvillig optagelse hos regeringerne og publikum i almindelighed, desto mere må den nødvendigvis vinde i kraft og konsistens hos os. Medens tallet på dem, der hos os virkelig have hengivet sig til den skandinaviske idé, kun er meget ringe, er tallet på dem langt mindre begrænset, der tillægger den stilling, som en del af kongens stater indtager i det tyske forbund, en politisk betydning, som i virkeligheden ikke tilkommer dem, og som følgelig så meget snarere kunne befrygte den tyske nationalitets indflydelse på enhver fællesorganisation af det danske monarki; og under disse forhold kunne de fordærveligste følger fremgå af en idé,

som, idet den smigrer nationalitetsfølelsen, også synes at tilbyde et sikkert og radikalt middel mod de politiske onder, af hvilke man tror at lide.

Jeg vil ikke tale om farerne, for hvilke vi ville være udsatte, om den skandinaviske idé blev benyttet af ildesindede og i den hensigt at omstyrte den bestående orden; men den kunne blive et såre farligt våben i deres hænder, som måtte ønske at udbrede mistro og uenighed imellem to folk af forskellig nationalitet, som står under kongens, vor ophøjede herres scepter.

Man begriber altså let, at kongens regering nu, da den skandinaviske idé også er bleven gjort til genstand for en levende agitation i udlandet, ikke længer kan iagttage tavshed. Den anser det i ethvert tilfælde for sin pligt at bringe de fremmede regeringer på det rene med dens virkelige hensigter, for at de ikke skulle tro, at den stiltiende sanktionerer udbredelsen af denne idé; og jeg må derfor erklære, at den danske regering ikke anerkender nogen anden politisk organisation af det danske monarki for overensstemmende med dens egne hensigter . . . end den organisation, der fremgår af Londonnerprotokollen af 2. og 31. august 1850 og af den i London den 8. maj 1852 sluttede overenskomst, samt af den kgl. lov af 31. juli 1855 ang. tronfølgen i det danske monarki.«

22.

Uddrag af den nordiske møntkonvention af 27. maj 1873 og 16. oktober 1875.

I erkjendelse af, at indførelsen af et for Danmark og Sverrig fælles, på guld grundet, møntsystem frembyder væsentlige fordele for samkvemmet mellem de to riger, have hans majestæt kongen af Danmark og hans majestæt kongen af Sverrig og Norge besluttet, i overensstemmelse med det af den danske og af den svenske rigsdag givne samtykke, at indgå en konvention desangående og have til den ende udnævnt til deres befuldmægtigede . . . . . hvilke, efter at have udvexlet de dem meddelte fuldmagter, som befandtes i god og rigtig form, ere komne overens om følgende artikler:

1. De nordiske kongeriger antage guld som grundlag for et fælles møntsystem med benyttelse af sølv og ringere metal til skillemønt.

2. Der skal være to for de tre riger fælles hovedmønter. Den ene udmøntes således, at 248 stykker indeholde et kilogram fint guld; den anden således, at 124 stykker indeholde et kilogram fint guld.

Tiendedelen af førstnævnte mønt eller tyvendedelen af sidstnævnte skal være den fælles regningsenhed og kaldes en krone. Kronen deles i 100 øre.

9. De efter ovenstående regler prægede mønter skulle med de i artikel 10 bestemte indskrænkninger være lovligt betalingsmiddel efter deres pålydende værdi i alle tre riger, uden hensyn til, i hvilket af dem de ere prægede,

når de kun ikke have lidt voldsom eller ulovlig beskadigelse.

11. Det påhviler ethvert af rigerne at indsmelte de med dets præg forsynede mønter, som ifølge ovenstående bestemmelser ikke kunne udgives af statskasserne.

Der skal i ethvert af rigerne åbnes adgang for enhver til at få et hvilket som helst beløb af sådanne mønter, som ifølge artikel 10 kun lige over for statskasserne ere lovligt betalingsmiddel, ombyttede mod det tilsvarende beløb i gangbar mønt af samme slags, så vel som til at få et hvilket som helst, med 10 kroner deleligt beløb i skillemønt ombyttet med hovedmønt.

Finansbestyrelsen i ethvert af rigerne skal fra de andre rigers finansbestyrelser modtage og erstatte med gangbar mønt sådanne med rigets præg forsynede slidte mønter, som ere indkomne i det andet riges statskasse og i henhold til artikel 10 ikke atter kunne udgives af samme. Ligeledes skal hvert riges finansbestyrelse fra de andres finansbestyrelser modtage og ombytte med hovedmønt et hvilket som helst, med 10 kroner deleligt, beløb i skillemønt, som er forsynet med rigets præg.

13. Fra tid til anden skal i ethvert af rigerne undersøgelse finde sted af de i de andre riger prægede mønters overensstemmelse med de fastsatte normer, og gjensidig meddelelse gjøres angående de udsættelser, hvortil sådan undersøgelse måtte give anledning.

14. Ethvert riges finansbestyrelse vil meddele finansbestyrelsen i de to andre riger alle møntforholdene vedkommende love, anordninger og almindelige stemmelser, som måtte blive udgivne til udførelse af nærværende konvention, eller som i fremtiden måtte udgå. Ligeledes ville finansbestyrelserne meddele hverandre en årlig beretning

om de i årets løb foretagne udprægninger af nye mønter og om inddragelser og indsmeltninger af gamle mønter, samt oversende hverandre exemplarer af alle mønter, som herefter udpræges.

15. De i hvert riges lovgivning fastsatte bestemmelser angående forbrydelser og forseelser med hensyn til rigets egen mønt skulle finde anvendelse på den i henhold til foranstående bestemmelser af de to andre riger prægede mønt.

17. Denne konvention forbliver gjældende indtil udgangen af 1884. Dersom den ikke til den tid er opsagt et år forud, vedbliver den fremdeles at være gjældende, indtil den af et af rigerne opsiges med et års varsel, således dog, at den i sidste passus af artikel 11 vedtagne bestemmelse vedbliver at være gyldig i et tidsrum af 2 år efter konventionens ophør.

Så længe konventionen står ved magt, må ingen separatkonvention om møntforhold afsluttes mellem et eller to af rigerne og andre stater uden alle tre rigers samtykke.

23.

Uddrag af lov af 2. januar 1871 om Islands forfatningsmæssige stilling.

1. Island er en uadskillelig del af den danske stat med særlige landsrettigheder.

2. Sålænge Island ikke er repræsenteret i rigsdagen, udøver det ingen andel i lovgivningen med hensyn til rigets almindelige anliggender, hvorimod der heller ikke sålænge vil blive stillet noget krav til Island om bidrag til rigets almindelige fornødenheder.

Spørgsmålet om Islands repræsentation i rigsdagen kan kun afgjøres ved en både af rigets almindelige og Islands særlige lovgivningsmyndighed vedtagen lov.

3. Islands særlige anliggender ere:
   1. Den borgerlige ret, strafferetten og den dertil hørende retspleje, dog at en omordning af høisterets stilling som øverste instans i islandske retssager ikke kan ske uden medvirkning af rigets almindelige lovgivningsmagt;
   2. Politivæsen;
   3. Kirke- og undervisningsvæsen;
   4. Læge- og sundhedsvæsen;
   5. Kommunal- og fattigvæsen;
   6. Veivæsen samt det stedlige postvæsen;
   7. Landvæsen, fiskeri, handel, søfart og andet næringsbrug;
   8. det direkte og indirekte skattevæsen;
   9. de offentlige eiendomme, stiftelser og fonds.

24.
Dansk-islandsk forbundslov af 30. november 1918.

I.

§ 1. Danmark og Island er frie og suveræne stater, forbundne ved fælles konge og ved den i denne forbundslov indeholdte overenskomst. I kongens titel er begge staters navne optagne.

§ 2. Tronfølgen er den i tronfølgeloven af 31. juli 1853 art. I og II fastsatte. Tronfølgen kan ikke ændres uden begge staters samtykke.

§ 3. De for Danmark nu gældende bestemmelser med hensyn til kongens religion, hans myndighed og kongemagtens udøvelse i tilfælde af kongens sygdom, umyndighed eller ophold udenfor begge stater skal også være gældende for Island.

§ 4. Kongen kan ikke uden Danmarks rigsdags og Islands altings samtykke være regent i andre lande.

§ 5. Hver af staterne for sig træffer bestemmelse om statsydelser til kongen og kongehuset.

II.

§ 6. Danske statsborgere nyder på Island i enhver henseende lige ret med de på Island fødte islandske statsborgere, og omvendt.

Hvert af landenes statsborgere er fritagne for værnepligt i det andet land.

Adgang til fiskeri på hvert af de to staters søområder er i lige grad fri såvel for danske som for islandske statsborgere uden hensyn til bopæl.

Danske skibe har i Island samme rettigheder som islandske skibe, og omvendt.

Danske og islandske varer og frembringelser skal gensidig i ingen henseende kunne behandles ugunstigere end noget andet lands.

III.

§ 7. Danmark varetager på Islands vegne dettes udenrigsanliggender.

I udenrigsministeriet ansættes der efter den islandske regerings ønske og efter samråd med denne en med islandske forhold kendt kommitteret til behandling af islandske sager.

På steder, hvor gesandt eller udsendt konsul ikke er ansat, bliver der efter den islandske regerings ønske og efter samråd med denne at ansætte en sådan, imod at Island godtgør de derved forårsagede udgifter. Under samme forudsætninger bliver der ved bestående gesandtskaber eller konsulater at ansætte attacheer, som er kyndige i islandske forhold. Hvis den islandske regering skulle ønske på egen bekostning at udsende delegerede til at føre forhandlinger om særlige islandske forhold, kan dette ske efter nærmere aftale med udenrigsministeren.

De mellem Danmark og andre lande allerede indgåede og bekendtgjorte overenskomster er, forsåvidt de angår Island, også gældende for dette. De af Danmark efter nærværende forbundslovs stadfæstelse indgåede mellemstatlige overenskomster er ikke forpligtende for Island uden vedkommende islandske myndigheders samtykke.

§ 8. Indtil Island måtte beslutte på egen bekostning helt eller delvis selv at overtage fiskeriinspektionen indenfor islandsk søområde, udøves denne af Danmark under dansk flag.

§ 9. Ordningen af møntvæsenet vedbliver for begge stater at være den hidtil gældende, så længe den skandinaviske møntunion består.

Såfremt Island måtte ønske at oprette et eget møntværk, vil spørgsmålet om anerkendelsen af de der prægede mønter som lovligt betalingsmiddel i Sverige og Norge være at afgøre ved forhandlinger med disse lande.

§ 10. Danmarks højesteret udøver den øverste domsmyndighed i islandske sager, indtil Island måtte beslutte at oprette en øverste domstol i landet selv. Indtil da skal en dommerplads i højesteret besættes med en islænding, hvilken bestemmelse træder i kraft ved først indtrædende ledighed.

§ 11. Forsåvidt Islands andel i omkostningerne ved varetagelsen af de i dette afsnit omhandlede anliggender ikke er bestemt i det foregående, fastsættes den ved overenskomst mellem begge landes regeringer.

IV.

§ 12. Andre anliggender end de foran nævnte, som er af fælles betydning for Danmark og Island, såsom samfærdselsvæsen, handels- og toldsager, søfart, postvæsen, telegraf- og radiotelegrafvæsen, retspleje, mål og vægt samt finansielle anliggender ordnes ved overenskomster mellem de i de to stater dertil berettigede myndigheder.

§ 13. Det af den danske statskasse til Island hidtil udredede årlige beløb af 60.000 kr. samt den danske statskasses udgifter til Islands ministeriums kontor i København bortfalder.

Ligeledes bortfalder den islandske studerende tillagte fortrinsvise adgang til beneficier ved Københavns Universitet.

§ 14. Danmarks statskasse udreder et beløb af to millioner kroner til oprettelse af to fonds, hver på en million kroner, hvis formål er at tjene til styrkelse af den åndelige forbindelse mellem Danmark og Island, til fremme af islandsk forskning og videnskab og til støtte af islandske studerende. Den ene af disse fonds henlægges til universitetet i Reykjavik, den anden til universitetet i København.

De nærmere regler for fondenes bestyrelse og virksomhed fastsættes af kongen på indstilling af hvert lands regering, efter at det pågældende universitet er hørt.

§ 15. Hvert land bestemmer selv, på hvilken måde dets egne og dets borgeres interesser nærmere bliver at varetage i det andet land.

V.

§ 16. Der oprettes et rådgivende dansk-islandsk nævn på mindst 6 medlemmer, hvoraf halvdelen vælges af Danmarks rigsdag og halvdelen af Islands alting.

Ethvert lovforslag vedrørende den nærmere udførelse af de i nærværende forbundslov omhandlede anliggender samt lovforslag angående den ene stats særlige anliggender, der tillige har betydning for den anden stat og dens borgeres stilling og rettigheder, skal, når ikke forholdene gør det særligt vanskeligt, af det pågældende ministerium forelægges nævnet til betænkning, forinden det fremsættes for rigsdagen eller altinget. Det påhviler nævnet at gøre indstilling til ændring af sådanne bestemmelser i forslaget, som formenes at være til skade for den ene stats eller dens borgeres interesser.

Nævnet har fremdeles den opgave, være sig efter opfordring fra regeringerne eller af egen tilskyndelse, at

tage skridt til udarbejdelse af forslag, der tilstræber samvirken mellem staterne og ensartethed i deres lovgivninger samt bidrage til samarbejde for tilvejebringelse af fælles nordisk lovgivning.

De nærmere bestemmelser om nævnets ordning og virksomhed fastsættes af kongen efter indstilling af begge landes regeringer.

§ 17. Skulle der angående forståelsen af denne forbundslovs bestemmelser opstå en meningsforskel, som ikke lader sig udligne ved forhandling mellem regeringerne, henvises sagen til et voldgiftsnævn på 4 medlemmer, hvoraf hvert lands øverste domstol vælger halvdelen. Dette voldgiftsnævn afgør uenigheden ved stemmeflertal. I tilfælde af stemmelighed overdrages afgørelsen til en opmand, som den svenske og den norske regering skiftevis anmodes om at udnævne.

VI.

§ 18. Efter udløbet af året 1940 kan såvel rigsdagen som altinget til enhver tid forlange optaget forhandling om lovens revision.

Fører forhandlingen ikke til fornyet overenskomst inden udløbet af tre år fra forlangendets fremsættelse, kan såvel rigsdagen som altinget vedtage, at den i denne lov indeholdte overenskomst skal ophæves. For at denne beslutning skal have gyldighed, må mindst to trediedele af medlemmerne af hvert af rigsdagens ting eller af det forenede alting have stemt derfor, og den skal derefter være bekræftet ved afstemning af de vælgere, der er stemmeberettigede ved de almindelige valg til landets lovgivende forsamling. Såfremt den således foretagne afstemning udviser, at mindst tre fjerdedele af de stem-

meberettigede vælgere har deltaget i afstemningen, og at mindst tre fjerdedele af de afgivne stemmer er for ophævelsen, vil overenskomsten være bortfaldet.

VII.

§ 19. Danmark meddeler udenlandske magter, at det i overensstemmelse med indholdet af denne forbundslov har anerkendt Island som suveræn stat, og meddeler samtidig, at Island erklærer sig som stedseværende neutralt og ikke har noget orlogsflag.

§ 20. Denne forbundslov træder i kraft den 1. december 1918.

25.

Uddrag af freden i Kiel 14. januar 1814.

Fjerde artikel.

Hs. majestæt kongen af Danmark frasiger sig, såvel for sig selv, som for sine efterfølgere til thronen og til kongeriget Danmark, uigjenkaldeligen og for bestandig til fordeel for hs. majestæt kongen af Sverrig og for hans efterfølgere til thronen og kongeriget Sverrig, alle sine rettigheder og adkomster til kongeriget Norge, nemlig til de her opregnede bispedømmer og stifter: Christiansand, Bergen, Aggershus og Trondhjem med Nordlandene og Finmarken lige indtil grænsen af det Russiske Rige.

Disse bispedømmer, stifter og provindser, der udgjøre hele kongeriet Norge, tilligemed alle indvånere, byer, havne, fæstninger, landsbyer og øer på alle kyster af dette kongerige, såvelsom de tilhørende besiddelser - Grønland, Færøerne og Island ikke deri indbegrebne - ligesom alle forrettigheder, rettigheder og fordele, skulle for fremtiden tilhøre hs. majesæt kongen af Sverrig med fuld eiendomsret og souverainitet, og danne et kongerige forenet med det svenske.

Til den ende lover og forpligter hs. majestæt kongen af Danmark sig på den høitideligste og meest forbindende måde, såvel for sig som for sine efterfølgere og for hele kongeriget Danmark, til aldrig at gjøre nogen directe eller indirecte fordring på kongeriget Norge eller på nogen af dets bispedømmer, stifter, øer og landstrækninger, hvis indbyggere alle ere ved og i kraft af nærværende afståel-

se løste fra den hyldings- og troskabs-eed, som de have svoret kongen af Danmarks krone.

Femte artikel.

Hs. majestæt kongen af Sverrig forpligter sig på den formeligste og meest forbindende måde, til at lade indvånerne af kongeriget Norge og dets tilhørende dele beholde nydelsen af deres love, fritagelser, rettigheder, friheder og privilegier sådanne som de ere for nærværende tid.

Sjette artikel.

Da det hele beløb af det danske monarchies gjæld hefter ligesåvel på kongeriget Norge, som på de øvrige dele af staten, så forbinder hans majestæt kongen af Sverrig sig i sin egenskab af kongeriget Norges souverain til at påtage sig en deel af samme, der svarer til Norges folkemængde og indtægtskilder i forhold til Danmarks.

Syvende artikel.

Hs. majestæt kongen af Sverrig frasiger sig, såvel for sig selv, som for sine efterfølgere til Sverriges throne og kongerige, uigjenkaldeligen og for bestandig til fordeel for hs. majestæt kongen af Danmark og for hans arvinger til Danmarks throne og kongerige, alle sine rettigheder og adkomster til hertugdømmet Svensk Pommern og fyrstendømmet øen Rygen.

Disse provindser, med alle deres indvånere, byer, havne, fæstninger, landsbyer og øer, såvelsom de tilhørende dele, forrettigheder, rettigheder og fordele, skulle for fremtiden med fuldkommen eiendomsret og souverainitet tilhøre kongeriget Danmark og indlemmes i samme.

Til den ende lover og forpligter hs. majestæt kongen

af Sverrig sig på den høitideligste og mest forbindende måde, såvel for sig, som for sine efterfølgere og for hele kongeriget Sverrig, til aldrig at gjøre nogen directe eller indirecte fordring på de ovennævnte provindser, øer og landstrækninger, hvis indbyggere alle ere ved og i kraft af denne afståelse løste fra den hyldings- og troskabs-eed, som de have svoret kongen og kronen Sverrig.

Ottende artikel.

Hs. majestæt kongen af Danmark forpligter sig på den formeligste og meest forbindende måde til at lade indvånerne af det Svenske Pommern og af øen Rygen med deres tilhørende dele beholde nydelsen af deres love, fritagelser, rettigheder, friheder og privilegier, således som de for nærværende tid ere og findes indførte i de constitutionelle acter fra årene eet tusende otte hundrede og ti, og eet tusende otte hundrede og elleve . . . .

26.

Uddrag af konventionen i Moss, 14. august 1814.

1. Hans kgl. højhed prins Christian sammenkalder strax rigets stænder på den måde, som det er bestemt i den nuværende forfatning. Rigsdagen åbnes den sidste dag i september, eller, hvis dette ikke er muligt, inden for de første otte dage af oktober.

2. Hans Majestæt kongen af Sverige forhandler umiddelbart med rigsdagen gennem en eller flere kommissærer, som Hans Majestæt udnævner.

3. Hans Majestæt kongen af Sverige lover at antage den forfatning, som blev udarbejdet af rigsdagen i Eidsvold. Hans Majestæt foreslår ikke andre ændringer i den end dem, som er nødvendige for foreningen af de to riger, og lover kun at foretage flere ændringer i fællesskab med stænderne.

27.

Af det norske stortings beslutning 7. juni 1905.

Da statsrådets samtlige medlemmer i dag i stortinget har nedlagt sine embeder, og da Deres Majestæt i protokol af 27. mai d. å. officielt har erklæret, at Deres Majestæt ikke ser Dem i stand til at skaffe landet en ny regjering, er den konstitutionelle kongemagt i Norge således trådt ud af virksomhed. - Det har derfor været en pligt for stortinget som det norske folks repræsentant uopholdelig at bemyndige medlemmerne af det aftrådte statsråd til som den norske regjering indtil videre at udøve den kongen tillagte myndighed i overensstemmelse med kongeriget Norges grundlov og gjældende love med de ændringer, som nødvendiggjøres derved, at foreningen med Sverige, der forudsætter en fælles konge, er opløst som følge af, at kongen er ophørt at fungere som norsk konge. - -

28.

Uddrag af konvention mellem Norge og Sverige angående tvistemåls afgørelse ved voldgift 26. oktober 1905.

Artikel 1.

Rigerne forpligter sig til at henskyde til afgjørelse af den ved overenskomst af 29. juli 1899 oprettede faste voldgiftsdomstol i Haag de tvistemål, som måtte opstå mellem dem, og som ikke har kunnet løses ved direkte diplomatiske forhandlinger, under forudsætning af, at de ikke berører noget af rigernes uafhængighed, integritet eller vitale interesser.

Artikel 2.

I tilfælde af uenighed om, hvorvidt et opstået tvistemål berører noget af landenes vitale interesser og af den grund er at henføre til de tvistemål, som efter foregående artikel er undtagne fra obligatorisk voldgift, skal denne uenighed undergives den i samme artikel omhandlede voldgiftsdomstol.

29.

Uddrag af konvention mellem Norge og Sverige angående neutral zone, befæstningers anlæggelse osv. 26. oktober 1905.

Artikel 1.

Til betryggelse af et fredeligt forhold mellem de to riger fastsættes på begge sider af grænsen mellem dem et område - »neutral zone« -, som skal nyde fordelene af en stedsevarende neutralitet. Denne zone begrænses således . . . . .

Artikel 5.

Kontrollen med, at de i artikel 3 omhandlede foranstaltninger [nedlæggelsen af befæstningerne] er blevet tilfredsstillende iverksatte, bliver at udføre ved en kommission bestående af 3 officerer af udenlandsk (hverken norsk eller svensk) nationalitet . . . . .

Uddrag af konvention angående transittrafikken mellem Norge og Sverige 26. oktober 1905.

Artikel 1.

Hvert rige forpligter sig til ikke ved import - eller exportforbud, ved foranstaltninger, som hemmer godstrafikken, eller på anden måde at hindre eller vanskeliggjøre transport af varer, som sendes gjennem riget fra eller til det andet rige (transitgods).

30.

Af kong Gustav V.s tale på trekongermødet i Christiania 28. november 1917.

Jeg ville ikke være ærlig hverken mod mig selv eller mod historien, hvis jeg sagde, at det, der skete i 1905, ikke huskes mere. Opløsningen af den union, der oprettedes af kong Karl XIV Johan, den store mand, fra hvem både Deres Majestæt (Håkon VII) og jeg selv nedstammer i lige linje, tilføjede enhedstanken på vor skandinaviske halvø et dybt sår, som jeg på min side varmt ønsker at hjælpe med at helbrede.

Det er derfor, Deres Majestæt, at jeg idag har indfundet mig her for at sige Deres Majestæt og tidligere unionsbroder: Lad os skabe en ny enhed, ikke af den gamle slags, men en forståelsens og en hjertets enhed, hvis livskraft jeg håber skal være af større varighed end den tidligere. Den første betingelse herfor er, at vi, i særdeleshed under de nuværende vanskelige udenrigspolitiske forhold, står trofast ved hinandens side for at værne og opretholde den strenge og upartiske neutralitet, som de tre nordiske riger har proklameret under denne verdenskrig.

Hver for sig er vi tre små nationer, men tilsammen er vi en faktor, som der dog må regnes med, når det gælder om at beskytte og opretholde vor frihed og selvbestemmelsesret. Lad os derfor række hinanden hånden som et tegn på vor faste vilje til at arbejde i denne ånd til lykke og velsignelse for vore tre folk.

31.

Indbydelse til dannelse af foreningen »Norden» 4. februar 1919.

Følelsen af samhørighed mellem de nordiske folk har i de senere år vokset sig stadig stærkere, og det nordiske samarbejde har på stedse flere områder båret frugt. I vide kredse er den overbevisning trængt igennem, at sammenhold og samarbejde mellem de nordiske lande tjener dem alle til gavn. Herved er opstået voksende trang til et samlingsorgan for arbejdet på de forskellige områder, der samtidig kan fremkalde og støtte nyt initiativ. Vi undertegnede mener, at tiden nu er inde til at skabe en sådan organisation, der - båret såvel af erhvervene som af det åndelige arbejde - i samarbejde med lignende organisationer i Norge og Sverige i et midtpunkt kan forene alle sunde bestræbelser for nordisk samvirken. Vi tillader os at indbyde til dannelsen af

Foreningen Norden
Dansk forening for nordisk samarbejde

samtidig med, at indbydelsen til dannelse af foreninger med samme formål er udgået i Norge og Sverige.

Foreningen Norden vil sætte sig til opgave at uddybe samfølelsen mellem de nordiske folk, udvide deres kulturelle og økonomiske forbindelser og fremme det indbyrdes samarbejde. Den skal efter evne yde støtte til, hvad der på dette område allerede er sat i gang og give impulser til nyt samvirke, hvor de naturlige betingelser forefindes. Den skal derved bidrage til en løsning i fæl-

lesskab af sådanne spørgsmål, hvor samarbejde er muligt under iagttagelse af hvert enkelt lands særinteresser.

Den skal endvidere gennem et omfattende oplysningsarbejde om de andre landes forhold på næringslivets, samfundslivets og den åndelige kulturs områder søge at råde bod på det hidtil alt for mangelfulde indbyrdes kendskab mellem de nordiske lande og folk, samt søge at fremme forståelsen af deres fælles interesser. I alle sine bestræbelser vil foreningen have til formål at styrke de nordiske folks samvirken både indadtil og udadtil. Med de foreninger, der samtidig stiftes i Norge og Sverige vil den danske forening stå i stadig forbindelse og samarbejde; dannelsen af en centralinstitution til fremme af denne samvirken vil blive en af foreningens første opgaver.

32.

Dom afsagt af Den faste domstol for mellemfolkelig retspleje i Haag den 5. april 1933 om Østgrønlands retsstilling.

Det er af disse grunde, at domstolen med tolv stemmer mod to

1) kender for ret, at den af den norske regering den 10. juli 1931 udstedte okkupationserklæring og alle af samme regering i denne henseende tagne forholdsregler udgør en krænkelse af den bestående retstilstand og derfor er retsstridige og ugyldige;

2) forkaster den norske regerings herimod stridende påstande;

3) bestemmer, at der ikke er grund til at fravige den almindelige regel i statuternes art. 64 om, at hver af parterne bærer sine egne sagsomkostninger.

Udfærdiget på fransk og engelsk, således at den engelske Tekst er afgørende, i fredspaladset i Haag, den femte april nitten hundrede tre og tredive i tre eksemplarer, hvoraf det ene skal opbevares i domstolens arkiv og de andre gennem agenterne tilstilles hans majestæt kongen af Danmarks regering og hans majestæt kongen af Norges regering.

33.

Uddrag af udenrigsminister Ole Bjørn Krafts tale i folketinget ved fremsættelsen af forslaget til lov om Det nordiske Råd 6. maj 1952.

Tanken om dannelsen af et sådant organ går helt tilbage til 1938, da daværende udenrigsminister P. Munch, såvidt jeg erindrer efter en drøftelse i vort udenrigspolitiske nævn, rettede en henvendelse til sine nordiske kolleger med forslag om oprettelse af et fællesnordisk organ for det nordiske samarbejde. Mange af de synspunkter, som indeholdes i det foreliggende forslag, fandtes i udenrigsminister Munchs henvendelse, men man nåede ikke ud over de indledende drøftelser, inden den anden verdenskrig gjorde det umuligt at komme videre frem. Under krigen blev tanken imidlertid holdt levende. Ved en drøftelse i Stockholm mellem svenske og danske rigsdagsmænd var den påny fremme som en af de muligheder, man burde tage op til overvejelse, når krigen var slut. Efter krigen rejste såvel det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, der altid har interesseret sig levende for det nordiske rigsdagssamarbejde, og jeg selv påny tanken. I en tale i juli 1948 opfordrede jeg den daværende udenrigsminister, Gustav Rasmussen, til at tage initiativet til, at en ansvarlig, udvalgt repræsentation for de nordiske landes rigsdage kunne mødes for at drøfte fællesnordiske problemer. Den daværende udenrigsminister lovede ved første lejlighed at bringe tanken frem, og i overensstemmelse hermed blev den da også ventileret på forskellig måde, således på det nordiske udenrigsministermøde i Stockholm den 8. og 9. september 1948, men

endnu på dette tidspunkt fandt den ikke den fornødne tilslutning.

Lykkeligvis, kan jeg sige, betegnede denne afgørelse ikke skrinlæggelsen af tanken om oprettelsen af et nordisk parlamentarisk råd. Hertil bidrog utvivlsomt de erfaringer, man gjorde, da der i januar 1949 førtes forhandlinger om et nordisk forsvarsforbund, hvori der deltog repræsentanter for de tre landes rigsdage og regeringer. Der blev her givet udtryk for, at selvom det ikke var lykkedes at opnå enighed om et forsvarsforbund, ville fortsættelsen af denne form for samarbejde være af stor værdi til belysning og klarlæggelse af de anskuelser, der gjorde sig gældende i de enkelte lande. Jeg tror også, man hæftede sig ved værdien af, at ikke blot regeringsrepræsentanter talte sammen, men at en bredere kreds, også omfattende oppositionens medlemmer, fik en lejlighed til at deltage i sådanne drøftelser.

Vi er dermed nået frem til det nordiske interparlamentariske forbunds 28. delegeretmøde i Stockholm i august i fjor. Her bragte det ærede medlem hr. Hans Hedtoft på den danske delegations vegne spørgsmålet om oprettelse af et fællesnordisk organ for samråd mellem de nordiske landes rigsdage og regeringer frem pånyt. Det var naturligt at rejse dette spørgsmål indenfor den nordiske interparlamentariske union, der gennem årene har formidlet forbindelsen mellem de enkelte parlamenters medlemmer. På mødet opnåedes almindelig tilslutning til tanken, og der blev enstemmigt vedtaget en resolution herom. Det henstilledes til det nordiske interparlamentariske råd i kontakt med regeringerne at undersøge, på hvilken måde forslaget kunne føres ud i livet,

og der blev nedsat et udvalg, bestående af eet medlem fra hvert af de 5 nordiske lande.

Jeg vil gerne nu benytte lejligheden til at give udtryk for min tak og min anerkendelse af det initiativ, der i Stockholm blev udvist af den danske delegation, og ikke mindst af det store, energiske og betydningsfulde arbejde, det ærede medlem hr. Hans Hedtoft til stadighed har nedlagt i denne sag, og som i høj grad har bidraget til, at vi er nået frem til et positivt resultat.

34.

Uddrag af Hans Hedtofts og Bertel Dahlgaards taler i folketinget 15. maj 1952 under 1. behandling af forslag til lov om Det nordiske Råd.

Hans Hedtoft:

Det er ønsket om at skabe et mere fast organiseret og vel forberedt kontinuerligt samarbejde mellem parlamentarikerne i Norden, som ligger bag tanken om Det nordiske Råd. Det er ikke meningen at skabe en overrigsdag, et udtryk, hvormed visse nordiske blade har kommenteret rådet. Det er en kommentar, som er, synes jeg, fremsat af frygtsomme sjæle, af mig uforståelige grunde. Der er ingen, der har tænkt, der er ejheller nogen, der har foreslået, at Det nordiske Råd, som nu skal skabes, skulle beslutte. Det skal kun have til opgave at diskutere fællesnordiske anliggender, og dets kompetence begrænses til at kunne vedtage det, man har kaldt rekommandationer, henstillinger til det enkelte lands parlament. Altså frygten for, at der i skabelsen af Det nordiske Råd skulle ligge noget, der kan antaste det enkelte nationale parlaments suverænitet, er helt ubegrundet.

Jeg har aldrig kunnet forstå disse røster. Når man i alle nordiske lande idag, bortset fra Finland, som en selvfølge delegerer folk til at deltage i en lang række internationale institutioners arbejde: De Forenede Nationer, Europarådet m. v., så forstår jeg ikke, at man ikke fra alle sider finder det selvfølgeligt også at kunne delegere folk til at deltage i arbejdet i et nordisk råd som det, her er foreslået.

Der er, som jeg sagde det før, få eller ingen lande i Europa, der kan stå hinanden nærmere end de nordiske. Hvorfor? Fordi vi i stor udstrækning har fælles historie, vor kultur er spiret af samme muld, vor livsanskuelse, hele vor livsholdning er identisk. Vi har stort set fælles interesser overfor verden, for vi ønsker, alle vi nordiske folk, en verden i frihed og fred; det ønsker vi for os selv og for dette nordiske fællesskab. Det er en åndelig realitet, alle skeptikeres indsigelser til trods . . . .

Styrken ved det forslag, der ligger på vort bord i dag, er, at det er bygget op, tror jeg man kan sige, af mennesker, der selv har fødderne på virkelighedens grund og erkender det muliges kunst også i det nordiske samarbejde. Jeg er enig med den højtærede udenrigsminister og andre, der har sagt, at det, rådet skal beskæftige sig med, ikke skal være teoretiske diskussioner om fremtidsproblemer, men rådets opgave må først og fremmest være at tage op om muligt til løsning aktuelle, fællesnordiske problemer. Rådet må have mulighed for selv at tage initiativet, men rådet må efter min mening også have en anden mulighed. Den højtærede udenrigsminister har ikke været inde på det i sin fremsættelsestale, men jeg beder ham be- eller afkræfte, om han er enig med mig, idet jeg forestiller mig noget i retning af, at når de permanente nordiske samarbejdsorganisationer, vi har, den nordiske kulturkommission eller de organer, vi har på sociallovgivningens område, eller de organer, vi har på den økonomiske lovgivnings område, og som arbejder med et stort sæt af problemer, når disse specielle organisationer har arbejdet med et eller andet problem, har udarbejdet et eller andet forslag, der skulle være fælles for de nor-

diske lande - det behøver ikke alene at være forslag til en ny lov, det kan være andre ting, det kan være administrative bestemmelser -, så bør der knyttes en kontakt mellem disse permanente organer og Det nordiske Råds ledelse.

Bertel Dahlgaard:

. . . . Vedtages oprettelsen af dette råd af de fire landes lovgivende forsamlinger, vil utvivlsomt et nyt betydningsfuldt blad være indføjet i de nordiske rigers historie. Dette råd kan ikke ses som afslutningen på en udvikling; det er et led i en udvikling, ja, bør måske snarere ses som en begyndelse til en gerning, som vor tids verdenshistoriske begivenheder med særegen styrke påkalder. Derfor er det så vigtigt, at vi ser denne beslutning i det rette historiske lys og hverken overvurderer den eller undervurderer den.

Gennem århundreder er de nordiske folks liv gennemvævet af to forskellige strømninger. På den ene side ser vi en stadig udvikling af de enkelte folks selvstændighedstrang og selvhævdelse. Det er den, der har medført, at de fem nordiske lande i dag er selvstændige nationer, og at den sjette nordiske nationalitet, færingerne, nu også har vundet folkeligt og nationalt selvstyre. På den anden side har trods denne selvhævdelse tanken om en nærmere folkelig og politisk forbindelse mellem Nordens folk aldrig kunnet dø. Jeg tror, man kan slå fast, at intet holdbart vil kunne bygges op de nordiske riger imellem, hvis ikke vi formår at lade disse to strømninger gå op i en højere enhed. Hvert af de nordiske folk vil være sig selv, omend ikke sig selv nok, og hvad der skal bygges op af

samarbejde, må i hvert af landene hvile på dybe folkelige bevægelser, der lægger grunden fast og sikkert i folkenes brede lag. Hver gang man har forsyndet sig mod disse fundamentale synspunkter, er forsøgene på at forene Nordens kraft mislykkedes.

Fortiden taler her manende til os. I det 15. århundrede udfoldede sig en virkelig nordisk statstanke i Kalmarunionen, men den bestod ikke tidernes prøvelse, fordi den byggede på et enkelt lands overmagt og kun var forankret i adelsslægters stands- og slægtsinteresser. I de følgende århundreder var der enkelte statsmænd, der stadig forstod betydningen af, at krig og tvedragt afløstes af nordisk solidaritet, men hver gang strandede forsøgene på kortsyn hos kongerne eller manglende forståelse hos folkene. En stakket stund i det 18. århundrede stod rigerne sammen til værn for nordiske økonomiske fællesinteresser gennem det væbnede neutralitetsforbund, men først det 19. århundredes skandinavisme betegner et forsøg på at bygge en nordisk politik på stærke folkestemninger i de tre lande.

Der er jo ofte fældet hårde domme over denne studenterskandinavisme, og vi kender dens forlis, men retfærdigheden byder os dog vist i dag at erkende, at dens grundtanke var rigtig. Den ville rejse Nordens bygning på selvstændige folkelige rørelser i de enkelte lande og herudfra lede de nordiske folks skæbne ind i en fælles bane. Den så de store nationale bevægelser ude i Europa som en dybt alvorlig realpolitisk baggrund for de nordiske enhedsbestræbelser. Studenterskandinavismen byggede imidlertid så stort i højden, at grunden ikke kunne bære. Der blev ikke tid til at føre fundamenterne dybt

nok ned, og Danmarks ulykke i 1864 drog ikke blot os i dybet, men denne ulykke kom for lange tider til at stå som en bitter anklage mod et slægtled, der gav større løfter, end det havde evne eller vilje til at indfri.

Vi kender udviklingen siden: det nye nordiske samarbejde, der efterhånden bredte sig ud over alle økonomiske, sociale og kulturelle felter. Krig og verdenskrise kunne afbryde denne normale samvirken, men sådanne tider rejste også stærke følelser og stærk vilje til at hjælpe brødre i nød. Begivenhederne har haft deres højdepunkter, men også deres skuffelser. Vi mindes besættelsestiden, der herhjemme hos mange forjættede den nære mulighed for et nordisk statsforbund, forhåbninger, som mere realitetsbetonede forstod ville blive skuffet af efterkrigstidens virkelighed. Efterkrigstiden bragte også andre skuffelser; de resultatløse forhandlinger om forsvarsunion og toldunion hører herhen, men herved vil vi ikke dvæle i dag. Vi vil med vedtagelsen af dette lovforslag mure endnu en sten ind i den bygning, som dog er under opførelse, og hvis bærepiller er de hundreder af nordiske foreninger og organisationer, der ligger som et net henover Nordens lande. Hvor hurtigt arbejdet skal skride frem, og hvor stort et bidrag Det nordiske Råd vil komme til at yde, vil være afhængigt af følelsernes styrke og af det vidsyn, der i kommende tider fostres i de nordiske landes lovgivende forsamlinger.

Jeg har ofte, når jeg syslede med nordiske problemer, ladet tankerne gå tilbage til min tidligste ungdom, hvor jeg første gang modtog stærke indtryk af den nordiske tanke gennem folkehøjskolens undervisning i Nordens historie. Det nordiske fællesskabs idé blev her

talt og sunget ind i os, århundredernes forsøg på at forene Nordens lande blev vist os i deres historiske perspektiv. Vi droges mod den stats- og folketanke, der lå bag, og vi æggedes ad fortidens vej. Derfor skal det også her i dag mindes, at det var den danske folkehøjskole, der efter studenterskandinavismens forlis værnede om den nordiske tanke, så den overvintrede hos menigmand og atter kunne rejse sig under tidernes skiften.

35.

Lov om Det nordiske Råd af 7. juni 1952.

§ 1.

Danmark deltager i oprettelsen af og arbejdet indenfor Det nordiske Råd i overensstemmelse med nedenstående vedtægt for Rådet:

Vedtægt for Det nordiske Råd.

1. Det nordiske Råd er organ for samråd mellem Danmarks rigsdag, Islands alting, Norges storting og Sveriges riksdag samt disse landes regeringer om spørgsmål, der angår samvirken af disse lande eller nogle af dem.

2. Rådet består af 16 delegerede for hver af Danmarks og Sveriges rigsdage samt Norges storting, repræsenterende forskellige politiske anskuelser og valgte - tilligemed det fornødne antal stedfortrædere - af henholdsvis rigsdagene og stortinget blandt sammes medlemmer. Valget sker for den tid og på den måde, som bestemmes i hvert enkelt land. Efter tilsvarende regler vælges 5 delegerede af Islands alting.

De deltagende landes regeringer repræsenteres i Rådet af de regeringsmedlemmer, som i hvert enkelt tilfælde udpeges dertil af de respektive regeringer.

Regeringsrepræsentanterne deltager i Rådets forhandlinger, men ikke i dets beslutninger.

3. Når det ønskes fra finsk side, kan finske repræsentanter deltage i Rådets forhandlinger og beslutninger.

4. Rådet samles en gang om året på det tidspunkt, det

selv bestemmer (ordentlig samling). Desuden samles Rådet, når det træffer beslutning herom, eller når der fremsættes ønske herom af mindst to regeringer eller af mindst 20 medlemmer (overordentlig samling). Samlingerne holdes i de pågældende landes hovedstæder efter Rådets nærmere bestemmelse.

5. Rådet vælger for hver samling og tiden indtil næste samling en formand og tre næstformænd. Formanden og næstformændene danner i forening Rådets præsidium.

6. Rådets forhandlinger er offentlige, medmindre Rådet under hensyn til en sags særlige beskaffenhed træffer anden bestemmelse.

7. Til sagernes forberedelse nedsættes det fornødne antal udvalg. Udvalg kan, når Rådet beslutter det, holde møder også mellem samlingerne.

8. Hvert lands delegation antager sekretær og andet personale. Sekretariatets virksomhed og indbyrdes samarbejde foregår under præsidiets ledelse.

9. Enhver regering og ethvert medlem af Rådet har ret til at forelægge en sag for Rådet. Sagen skal, medmindre Rådet tager anden bestemmelse, sendes præsidiet gennem det pågældende lands sekretariat og udsendes til medlemmerne i god tid før samlingen tilligemed den redegørelse, som præsidiet finder fornøden.

10. Rådet har til opgave at drøfte spørgsmål af fælles interesse for landene og at vedtage rekommandationer (henstillinger) til regeringerne om sådanne spørgsmål. Rekommandationerne skal ledsages af oplysning om, hvorledes hvert medlem af Rådet har stemt.

Ved behandlingen af spørgsmål, som alene angår enkelte lande, kan kun repræsentanterne for disse lande deltage i Rådets beslutninger.

Rådet træffer selv beslutning om dets organisation og sekretariaternes arbejde.

11. Der bør af regeringerne i hver ordentlig samling gives meddelelse om de foranstaltninger, som er truffet i anledning af Rådets rekommandationer.

12. Rådet fastsætter selv sin forretningsorden.

13. Hvert enkelt land dækker de udgifter, som dets repræsentation og dets sekretariat medfører, og desuden de særlige udgifter ved afholdelse af møder i det pågældende land. Dækning af fælles udgifter sker efter Rådets bestemmelse.

14. Disse vedtægter træder i kraft, såsnart tilsvarende vedtægter er gennemført i Norge og Sverige. Der vil herefter snarest blive truffet aftale om tid og sted for Rådets første sammentræden.

15. I forholdet til Island træder disse vedtægter i kraft, såsnart tilsvarende vedtægter er gennemført i Island.

§ 2.

Rigsdagen træffer beslutning om, på hvilken måde og for hvilken periode de i vedtægtens pkt. 2 omtalte 16 delegerede og deres stedfortrædere skal vælges, samt om, hvor mange stedfortrædere for de delegerede der vil være at vælge.

§ 3.

Denn lov træder i kraft, såsnart vedtægterne har fået gyldighed i Norge og Sverige.

36.

Samarbejdsoverenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

Helsingfors, 23. marts 1962.

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer som yderligere vil fremme det nære fællesskab, der i kultur samt i rets- og samfundsopfattelse består mellem de nordiske folk og yderligere vil udvikle samarbejdet mellem de nordiske lande:

som tilstræber at gennemføre ensartede retsregler i de nordiske lande i så mange henseender som muligt;

som på alle de områder, hvor forudsætningerne derfor er til stede, vil tilvejebringe en hensigtsmæssig arbejdsdeling mellem landene;

som vil fortsætte det for landene betydningsfulde samarbejde inden for Nordisk Råd og inden for de øvrige samarbejdsorganer; er blevet enige om følgende bestemmelser:

Indledende bestemmelse.

Artikel 1.

De kontraherende parter skal bestræbe sig på at bevare og yderligere udvikle samarbejdet mellem landene på det retslige, det kulturelle, det sociale og det økonomiske område såvel som i spørgsmål vedrørende samfærdselen.

Retsligt samarbejde.

Artikel 2.

De kontraherende parter skal fortsætte arbejdet med

at opnå den størst mulige retslige ligestilling mellem statsborgerne i et nordisk land, som opholder sig i et andet nordisk land end hjemlandet, og opholdslandets statsborgere.

Artikel 3.

De kontraherende parter skal søge at lette adgangen for statsborgere i et nordisk land til at opnå statsborgerskab i et andet nordisk land.

Artikel 4.

De kontraherende parter skal fortsætte lovgivningssamarbejdet med henblik på at opnå den størst mulige overensstemmelse på privatrettens område.

Artikel 5.

De kontraherende parter bør tilstræbe ensartede bestemmelser om forbrydelser og strafferetlige retsfølger.

Med hensyn til forbrydelser, der er begået i et nordisk land, bør efterforskning og strafforfølgning i videst mulig udstrækning kunne finde sted også i et andet nordisk land.

Artikel 6.

De kontraherende parter skal tilstræbe indbyrdes samordning af anden lovgivning end den her nævnte på områder, hvor dette findes hensigtsmæssigt.

Artikel 7.

Enhver af de kontraherende parter bør virke for at gennemføre sådanne bestemmelser, at afgørelser truffet af domstole eller andre myndigheder i et andet nordisk land tillige kan fuldbyrdes inden for partens område.

Kulturelt samarbejde.

Artikel 8.

I alle de nordiske lande skal undervisningen og uddannelsen i skolerne i passende omfang omfatte undervisning i de øvrige nordiske landes sprog, kultur og almindelige samfundsforhold.

Artikel 9.

Enhver af de kontraherende parter bør opretholde og øge mulighederne for, at studerende, hjemmehørende i et andet nordisk land, kan drive studier og aflægge eksaminer ved sine uddannelsesinstitutioner. En deleksamen bestået i et nordisk land bør i størst mulig udstrækning anerkendes og medregnes ved afsluttende eksaminer i et andet nordisk land.

Økonomisk støtte fra hjemlandet bør kunne ydes, uanset til hvilket land studierne henlægges.

Artikel 10.

De kontraherende parter bør samordne den af det offentlige anordnede uddannelse, der tager sigte på at give beføjelse til at udøve bestemte erhverv.

Sådan uddannelse bør så vidt muligt give samme beføjelse til erhvervsudøvelse i alle de nordiske lande. Der kan dog stilles krav om sådan tillægsuddannelse, som nødvendiggøres af hensyn til nationale forhold.

Artikel 11.

På de områder, hvor et samarbejde er hensigtsmæssigt, bør udbygningen af uddannelsesinstitutionerne samordnes gennem stadigt samvirke om udbygningsplanerne og disses gennemførelse.

Artikel 12.

Samarbejde på forskningens område bør være således tilrettelagt, at disponible forskningsbevillinger og andre midler samordnes og udnyttes på den bedst mulige måde, blandt andet ved oprettelse af fælles institutioner.

Artikel 13.

Med det formål at støtte og styrke den kulturelle udvikling skal de kontraherende parter fremme det frie nordiske folkeoplysningsarbejde og udvekslingen inden for litteratur, kunst, musik, teater, film og de øvrige kulturområder, hvorved blandt andet de muligheder, som radio og fjernsyn frembyder, bør udnyttes.

Socialt samarbejde.

Artikel 14.

De kontraherende parter skal bestræbe sig på at bevare og videreudvikle det fælles nordiske arbejdsmarked efter de retningslinjer, der er blevet afstukket i tidligere aftaler. Arbejdsanvisning og erhvervsvejledning skal samordnes. Udvekslingen af praktikanter skal være fri.

Ensartethed i udformningen af de nationale regler vedrørende arbejderbeskyttelse og lignende spørgsmål bør tilstræbes.

Artikel 15.

De kontraherende parter skal virke for, at statsborgere i et nordisk land ved ophold i et andet nordisk land i størst mulig udstrækning skal kunne oppebære sådanne sociale ydelser, som ydes i opholdslandet til dettes egne statsborgere.

Artikel 16.

De kontraherende parter skal videreudvikle samarbejdet med hensyn til sundheds- og sygevæsen, alkoholikerforsorg samt børne- og ungdomsforsorg.

Artikel 17.

Enhver af de kontraherende parter skal virke for, at medicinsk, teknisk eller anden lignende sikkerhedskontrol udføres på en sådan måde, at attester vedrørende kontrollen kan anerkendes i de øvrige nordiske lande.

Økonomisk samarbejde.

Artikel 18.

De kontraherende parter skal med henblik på at fremme det nordiske økonomiske samarbejde på forskellige områder rådføre sig med hinanden i spørgsmål vedrørende den økonomiske politik. I denne forbindelse bør opmærksomheden rettes mod mulighederne for at samordne foranstaltninger, som iværksættes i konjunkturudjævnende øjemed.

Artikel 19.

De kontraherende parter tilsigter så vidt muligt at fremme produktions- og investeringssamarbejde mellem deres lande og herunder søge at lægge forholdene til rette med henblik på direkte samarbejde mellem virksomheder i to eller flere af de nordiske lande. De kontraherende parter bør som et led i et videre internationalt samarbejde stræbe efter at opnå en hensigtsmæssig arbejdsdeling imellem landene for så vidt angår produktion og investeringer.

Artikel 20.

De kontraherende parter skal virke for den størst mulige frihed for kapitalbevægelser mellem de nordiske lande. Fælles løsninger af andre betalings- og valutaspørgsmål af fælles interesse skal tilstræbes.

Artikel 21.

De kontraherende parter skal bestræbe sig på at befæste det samarbejde, der tidligere er blevet indledt med henblik på at fjerne handelsskrankerne imellem de nordiske lande, samt så vidt muligt yderligere at styrke og udvikle dette samarbejde.

Artikel 22.

De kontraherende parter skal i internationale handelspolitiske spørgsmål såvel hver for sig som i fællesskab søge at fremme nordiske interesser og med henblik herpå rådføre sig med hverandre.

Artikel 23.

De kontraherende parter skal virke for samordning af de toldtekniske og toldadministrative bestemmelser samt for sådanne forenklinger i toldanliggender, som er egnede til at lette samfærdselen mellem landene.

Artikel 24.

Bestemmelserne vedrørende den nordiske grænsehandel skal udformes således, at grænseområdernes indbyggere påføres mindst mulig ulempe.

Artikel 25.

Når der foreligger behov og forudsætninger for fælles økonomisk udbygning af sådanne territorier inden for to

eller flere kontraherende parters områder, som grænser op til hverandre, skal disse parter sammen søge at fremme en sådan udbygning.

Samarbejde på samfærdselens område.

Artikel 26.

De kontraherende parter skal bestræbe sig på at befæste det samarbejde, der tidligere er indledt på samfærdselens område, samt søge at udvikle dette samarbejde med henblik på at lette forbindelserne og vareudvekslingen mellem landene og opnå en hensigtsmæssig løsning af de problemer, som måtte forekomme på dette område.

Artikel 27.

Bygning af samfærdselsforbindelser, der berører to eller flere kontraherende parters områder, skal ske i samråd mellem de berørte parter.

Artikel 28.

De kontraherende parter skal søge at bevare og videreudvikle det samarbejde, der har ført til, at deres territorier udgør ét paskontrolområde. Kontrol med rejsende, som passerer grænser mellem nordiske lande, skal også i øvrigt forenkles og samordnes.

Artikel 29.

De kontraherende parter skal samordne arbejdet for øget trafiksikkerhed.

Samarbejde i øvrigt.

Artikel 30.

De kontraherende parter bør i de tilfælde, hvor dette

er muligt og hensigtsmæssigt, rådføre sig med hverandre i spørgsmål af fælles interesse, som behandles i internationale organisationer og på internationale konferencer.

Artikel 31.

Embedsmænd, som tilhører en kontraherende parts udenrigstjeneste, og som forretter tjeneste uden for de nordiske lande, skal, i det omfang det er foreneligt med hans tjenstlige pligter, og det ikke møder hindringer fra det lands side, hvori vedkommende forretter tjeneste, tillige bistå statsborgere fra et andet nordisk land, såfremt dette ikke har nogen repræsentation på det pågældende sted.

Artikel 32.

De kontraherende parter bør, når som helst det findes muligt og hensigtsmæssigt, samordne deres virksomhed vedrørende bistand til og samarbejde med udviklingslandene.

Artikel 33.

Foranstaltninger, der tager sigte på at udbrede øget kendskab til de nordiske lande og det nordiske samarbejde, bør iværksættes i nært samarbejde mellem de kontraherende parter og deres organer for oplysning i udlandet. Hvor det skønnes hensigtsmæssigt, kan det gøres ved fælles optræden.

Artikel 34.

De kontraherende parter skal virke for, at forskellige områder inden for den offentlige statistik samordnes.

Formerne for nordisk samarbejde.

Artikel 35.

For at nå de mål, som er angivet i denne overenskomst, bør de kontraherende parter til stadighed rådføre sig med hverandre og, hvor behov derfor foreligger, træffe samordnende foranstaltninger.

Dette samarbejde skal som hidtil finde sted på ministermøder, inden for rammerne af Nordisk Råd og dets organer i overensstemmelse med de retningslinjer, som er afstukket i vedtægten for rådet, i særlige samarbejdsorganer eller mellem vedkommende myndigheder.

Artikel 36.

Nordisk Råd bør have lejlighed til at ytre sig om nordiske samarbejdsspørgsmål af principiel betydning, såfremt dette ikke af tidsmæssige hensyn er ugørligt.

Artikel 37.

Bestemmelser, som er blevet til efter samarbejde mellem to eller flere kontraherende parter, må ikke ændres af en part, med mindre de øvrige parter underrettes derom. Sådan underretning kræves dog ikke i hastende tilfælde, eller hvor det drejer sig om bestemmelser af mindre betydning.

Artikel 38.

Myndighederne i de nordiske lande skal kunne korrespondere direkte med hverandre i andre anliggender end sådanne, som ifølge deres natur eller af anden grund bør behandles ved udenrigstjenestens foranstaltning.

Slutbestemmelser.

Artikel 39.

Denne overenskomst skal ratificeres, og ratifikationsinstrumenterne skal snarest muligt deponeres i det finske udenrigsministerium.

Overenskomsten træder i kraft den første dag i den måned, der begynder nærmest efter den dag, da samtlige kontraherende parters ratifikationsinstrumenter er blevet deponeret.

Artikel 40.

Ønsker nogen af de kontraherende parter at opsige overenskomsten, skal skriftlig meddelelse herom sendes til den finske regering, som umiddelbart skal underrette de øvrige kontraherende parter herom samt om datoen for meddelelsens modtagelse.

Opsigelsen gælder kun det land, der har indgivet den, og får gyldighed fra og med den første dag i den måned, der begynder seks måneder efter den dag, da den finske regering modtog meddelelsen om opsigelsen.

Overenskomsten skal deponeres i det finske udenrigsministerium, og bekræftede afskrifter skal af det finske udenrigsministerium sendes til hver af de kontraherende parter.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i Helsingfors i ét eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, hvilke tekster alle skal have samme gyldighed, den treogtyvende marts nittenhundrede og toogtres.

Den historiske baggrund.

1. Unionsbrevet fra Kalmar 1397. Ved pinsetid 1397 mødtes dronning Margrethe og Erik af Pommern i Kalmar med en kreds af stormænd fra de tre nordiske riger. I forbindelse hermed kronedes Erik til konge over alle tre riger på een gang, og der udstedtes en kroningsakt af 67 af de tilstedeværende stormænd, der herigennem svor unionskongen troskab. Denne kroningsakt var udtryk for det stærke kongedømme, som dronning Margrethe stod som repræsentant for, og den centraliserede unionsledelsen hos kongen. Kort efter udstedtes (på papir og af 17 personer, hvoraf kun de 10 har beseglet det) unionsbrevet fra Kalmar, der i en mærkelig ufærdig form gav udtryk for en nordisk unionspolitik, der i højere grad betonede de enkelte landes selvstændighed og stormændenes medbestemmelsesret. Dette dokument, der her gengives, var i modstrid med dronning Margrethes og kong Eriks syn på unionen og kongemagtens stilling, som hun bl. a. ønskede at gøre arvelig, men det pegede frem mod den aristokratiske unionspolitik, der navnlig kom frem efter kong Eriks abdikation i 1439. Papirbrevet blev efter udstedelsen gemt væk i dronning Margrethes arkiver og blev først offentliggjort i 1603; det var dog kendt af en større kreds allerede i Erik af Pommerens regeringstid, og denne lod 1425 tage en bekræftet afskrift af det. Siden den danske historiker C. Paludan-Müller i 1840 offentliggjorde sit arbejde om unionsbrevet, har talrige dan-

ske og svenske historikere beskæftiget sig med det; endnu er diskussionen om det ikke afsluttet.

s. 10, biltug = fredløs.

2. Halmstadoverenskomsten 1450. Efter Kristoffer af Bayerns død 1448 ophørte det dansk-norsk-svenske kongefællesskab, idet den svenske stormand Karl Knutsson valgtes til konge af Sverige, medens grev Christian af Oldenburg, en efterkommer af Erik Glippings datter Richiza, blev dansk konge; spørgsmålet om, hvem der skulle have Norge, stod foreløbig åbent, idet både Danmark og Sverige gjorde krav på dette land. Et antal danske og svenske rigsråder mødtes derpå 1. maj 1450 i Halmstad for at afgøre disse problemer. Karl Knutsson opgav derefter sine krav på Norge, og man enedes om, at kongefællesskabet skulle genoprettes, når den ene af kongerne faldt fra, eller i sidste instans, når begge kongerne var døde. Når der igen var een konge i Norden, skulle landenes indre selvstændighed respekteres. Bemærk bestemmelserne i § 3 om, at alle havde frihed til at rejse fra det ene land til det andet og desuden nyde deres gamle privilegier.

St. Olufs dag, 29. juli.

3. Den dansk-norske union 1450. Halmstadoverenskomsten havde reguleret det fremtidige forhold mellem Danmark og Sverige, den samtidigt hermed afsluttede unionspagt mellem Danmark og Norge knyttede disse to lande sammen i egenskab af ligeberettigede partnere (sammenlign Norgesbestemmelsen 1536 s. 21). Norges stilling som arverige forandredes nu officielt til et valgrige. Pagten betoner stærkt, at de to lande skal forblive ved deres

tidligere selvstændighed, de er kun fælles om kongevalget, om påbegyndelse af krig og om gensidig hjælp i krigstilfælde.

4. Kalmarrecessen 1483. Da Christian I døde 1481, og kong Hans besteg den danske trone, måtte den sidstnævnte udstede en nordisk håndfæstning for at blive anerkendt som svensk konge. Bestemmelserne i 1483 lagde magten i hænderne på de nordiske stormænd, af hvem der skulle foranstaltes fællesmøder til afgørelse af stridsspørgsmål og til overvågelse af, om privilegierne blev respekteret. Bemærk §§ 30—31 om unionskongens rejser mellem og ophold i de nordiske lande. Norden skulle herefter være en enhed udad til, samtidig med at de enkelte landes selvstændighed bevaredes i det indbyrdes forhold. Denne reces rummer nordiske tanker, der stadig er aktuelle. - 1497 måtte kong Hans begynde krig med Sverige for at blive konge der, idet den svenske leder Sten Sture i de foregående år havde modsat sig tronbestigelsen.

Item, ligeledes.

5. Norgesbestemmelsen 1536. I den håndfæstning, som Christian III udstedte 1536 efter at han var gået ud af Grevens Fejde som sejrherre, findes denne bestemmelse, der ophævede Norges stilling som selvstændig unionspartner, som landet havde fået ved unionspagten 1450 (se nr. 3). Det norske rigsråd ophævedes, og landets styre underlagdes statholderen. Tanken om Norge som arverige levede dog fortsat hos kongerne, der kunne anvende arveprincippet overfor det danske rigsråd.

6. Brømsebropagten 1541. Christian III og Gustav Vasa fandt i 1530'erne og 1540'erne ofte anledning til at søge sammen til forsvar mod dem, der truede deres nyvundne troner. 1534 sluttede de sig sammen mod hansestaden Lübeck, der hidtil havde spillet en mægtig rolle i de nordiske rigers politik. Stridsspørgsmål mellem Danmark og Sverige skulle herefter afgøres ved voldgift. En anden fjende var Christiern II's familie, især hans svoger kejser Karl V, der havde planer om at indsætte en konge af sin slægt på den danske trone; en sådan konge kunne forventes også at rejse krav på Sverige. 1540 afsluttedes en dansk-svensk traktat med væsentligt økonomisk sigte og 1541 det her gengivne offensive og defensive forbund på 50 år, hvori kongerne garanterede hinanden hjælp mod alle fjender fra den svensk-finske grænse mod øst til den danske grænse mod syd. Denne dansk-svenske enighed varede imidlertid kun så længe, som det ydre tryk holdt de to lande sammen. I slutningen af Christian III's regeringstid var forholdet præget af kulde, og 1563 udbrød den nordiske syvårskrig, der sluttede med freden i Stettin (se nr. 7).

7. Freden i Stettin 1570, afsluttede den nordiske syvårskrig, der havde vist, at de to riger var hinanden jævnbyrdige. Denne fredstraktat danner afslutningen på den nordiske unionsperiode, idet hver af de krigsførende opgiver at rejse krav om den anden parts lande. Som en rest fra unionstiden står bestemmelsen i § 24 om rigsrådernes grænsemøder til afgørelse af stridsspørgsmål rigerne imellem (sammenlign nr. 9). Der var herefter fred mellem Danmark og Sverige indtil Kalmarkrigens ud-

brud i 1611, der står som et forvarsel om den bitre fejde mellem rigerne omkring midten af 17. årh.

8. Freden i Knærød 1613. I årene hen mod 16. årh.s slutning voxede spændingen mellem Danmark og Sverige af forskellige årsager. Frederik II og Christian IV gjorde krav på at være Østersøens herre, hvilket Sverige bestred. Der var endvidere uenighed om grænsen i det nordligste Norge og beskatningen af indbyggerne der, om besiddelsen af Øsel samt om våbenmærket de tre kroner, som Danmark efter svensk opfattelse anvendte som unionsmærke. Efter at adskillige grænsemøder var afholdt, udbrød krigen 4. april 1611. Ved freden fastsloges for første gang i en traktat de svenske undersåtters fritagelse for sundtolden (§ 5). Den krigsskadeserstatning, der omtales i § 9 (»Elfsborgs Løsen«) lykkedes det Sverige, til dels med nederlandsk hjælp, at betale inden fristens udløb 20. januar 1619.

9. Grænsemødet i Ulfsbæk 1624. Både før og efter freden i Knærød (nr. 8) var Danmarks hovedmodstander Sverige, der under Gustav II Adolfs (1611-1632) førerskab befæstede og udvidede sit herredømme langs Østersøens kyster. Toldstriden blev stedse bitrere, og i april 1623 ophævede Christian IV den svenske toldfrihed i Øresund som gengæld for svenske toldpålæg. Det danske rigsråd havde altid foretrukket en alliance - og forhandlingspolitik fremfor krigen, og det fik nu gennemført grænsemødet i Ulfsbæk, der stod på i maj og juni 1624. Det ses af texten, at det var Danmark, der bøjede af for de svenske krav, hvilket skyldtes, at Christian IV nu havde mulighed for at gribe ind i trediveårskrigen.

10. Alliancetraktaten 1628. Baggrunden for, at Sverige og Danmark ønskede hinandens hjælp, var Christian IV's nederlag i trediveårskrigen og de kejserlige troppers besættelse af Jylland og dele af Østersøens kyster. Der nærredes ved kejserhoffet planer om at forskaffe sig herredømmet over hele Østersøen, hvorved Sverige truedes lige så meget som Danmark. Forbundets bestemmelser trådte imidlertid aldrig i kraft, især fordi den danske flåde var i stand til på egen hånd at hindre fjenden i at sætte over til øerne. Året efter sluttede Danmark fred med kejseren i Lübeck, efter at et møde mellem Sveriges og Danmarks konger i Ulfsbæk præstegård (22.—25. februar 1629) ikke havde ført til noget.

11. Freden i Brømsebro 1645. I årene efter freden i Lübeck 1629 fortsatte Christian IV sin svenskfjendtlige politik, både ved sin holdning over for Sverige, der var deltager i trediveårskrigen og gennem sin toldpolitik, især i Øresund, hvorved han også i høj grad forbitrede nederlænderne, der sluttede sig nært til Sverige. Efter Gustav Adolfs død i slaget ved Lützen 1632 blev Sverige ledet af Axel Oxenstierna, hvis politik var at gøre Sverige til det førende land i Norden og hersker over Østersøen. Han gennemtvang krigen mod Danmark, og den svenske general Torstensson, der befandt sig med en hær i Mähren, rykkede mod Danmark, og 12. december 1643 overskred han Holstens grænse og erobrede Jylland. Den danske flåde (Kolberger Heide 1. juli 1644) hindrede svenskernes erobring af øerne. Fredsforhandlingerne lededes på dansk side af rigshofmester Corfitz Ulfeldt, på svensk af Oxenstierna. Denne fredsslutning betød afslutningen af Danmarks herredømme på Øster-

søen, og Christian IV måtte endvidere samtidig afslutte en traktat med nederlænderne, hvorefter sundtolden og den norske trælasttold nedsattes betydeligt.

12. Roskildefreden 1658. Med kravet om Halland i 1645 havde svenskerne markeret deres planer overfor Danmark, nemlig erobringen af de gamle danske provinser i Sverige. Danmark måtte værge sig herimod og søgte at slutte sig sammen med nederlænderne, der begyndte at blive urolige over Sveriges voxende magt i Østersøen. Karl X Gustafs polske krig gik fra 1656 dårligere, end han havde beregnet, og Danmark begyndte at ruste sig til krig. Uden at have sikkerhed om hjælp udefra erklærede Danmark 1. juni 1657 Sverige krig. Karl Gustav erobrede hurtigt Jylland, men kunne ikke fortsætte til øerne på grund af den danske flåde; 30. januar 1658 gik han imidlertid over isen på Lille Bælt. 5. februar fortsatte marchen fra Fyn over Tåsinge til Langeland og dagen efter til Lolland. 15. februar stod han ved Høje Tåstrup præstegård. 18. februar blev fredsforliget underskrevet i præstegården, medens selve fredstraktaten udfærdigedes i Roskilde. Danmark var herefter lemlæstet og Norge splittet i to dele.

13. Freden i København 1660. Hurtigt efter freden i Roskilde begyndte Karl Gustaf at overveje den fuldstændige erobring af Danmark, der som en provins skulle indlemmes i Sverige. Medvirkende hertil var bl. a. den danske uvilje mod at opfylde nogle af fredsbestemmelserne og Karl Gustafs mistanke om, at Danmark ville falde ham i ryggen. 7. august 1658 landsatte han sin hær i Korsør, 11. august så han fra Rødovre mark, at Køben-

havns forstæder blev sat i lys lue for ikke at yde hans tropper husly. 29. oktober slog en nederlandsk hjælpeflåde sig igennem de svenske styrker i Øresund, en hjælpehær fra vore allierede Polen, Brandenburg og kejseren nærmede sig sydfra. Natten til 11. februar 1659 søgte Karl Gustaf derfor at storme København, men led nederlag. 14. november 1659 blev den svenske hær slået ved Nyborg. 7. februar 1660 døde Karl Gustaf pludselig i Göteborg. Ved fredsslutningen spillede Hannibal Sehested en betydelig rolle.

14.—15. 1679—1680. »Den skånske krig« (fra 1675) afsluttedes ved freden i Lund 26. september 1679. Herved opnåedes en tilnærmelse mellem Danmark og Sverige, og Karl XI blev gift med den danske prinsesse Ulrikke Eleonora. Desuden blev der truffet forskellige handelsaftaler og den i texten gengivne alliance blev underskrevet. En vigtig forkæmper for et nært forhold mellem Danmark og Sverige var den svenske statsmand Johan Gyllenstierna, der kunne bygge på, at begge lande ønskede at frigøre sig fra Frankrigs overmagt (Ludvig XIV.). Et andet led i samarbejdet var traktaten 1680, se nr. 15, der er et exempel på praktisk nordisk samarbejde.

16.—17. 1690—1691. I den danske regering stredes omkring 1690 to partier om at lede den danske udenrigspolitik. Det ene parti (Conrad Reventlow og Th. B. v. Jessen) var franskvenligt, det andet (Chr. S. v. Plessen) ville føre Danmark over til sømagterne, England og Holland, og Sverige. Gunstig for forholdet mellem Danmark og Sverige var den store europæiske søkrig, der gik hårdt

ud over de neutrale staters blomstrende skibsfart. Kun ved at stå sammen kunne de nordiske lande skabe respekt om deres krav om beskyttelse af den neutrale handel. Fra 18. århundrede findes de to kendte væbnede neutralitetsforbund, det ene i 1780 mellem Rusland, Danmark-Norge og Sverige, det andet mellem de samme magter år 1800. Paris-konventionen 26. april 1856 fastsatte en række retsregler til beskyttelse af søhandelen.

18.—22. Skandinavismen. Efter 1814 varede det en rum tid, før den nordiske idé igen kom frem; det var da digtere og videnskabsmænd, der stod i spidsen for bevægelsen (Tegnér 1829). Berømtest blev studenterskandinavismen med de store møder i Upsala 1843 (nr. 18) og i København 1845 (nr. 19). Den danske og svenske regering så ikke med blide øjne på denne udvikling, og Orla Lehmann sattes under anklage for sin tale, men blev dog frikendt. Under og efter treårskrigen (1848-50) steg den skandinaviske bevægelse til hidtil ukendte højder og nåede også op til kongerne. 15. juni 1856 udtalte kong Oskar af Sverige over for Nordens studenter (nr. 20), at krig for fremtiden var umulig mellem skandinaviske brødre. I marts 1857 tilbød kong Oskar Danmark et forbund, men da det kun skulle gælde til Ejderen, fik L. N. Scheele (nr. 21) Frederik VII til at afslå det af hensyn til den danske helstats interesser (Danmark, Slesvig og Holsten). Krigen 1864 var ødelæggende for skandinavismen, fordi Danmark ikke fik hjælp fra de andre nordiske lande. Skandinavismen efter 1864 blev praktisk, ikke politisk. Foruden møntunionen (nr. 22) gennemførtes 1880 en fælles vexellov og 1892 en sølov foruden en lang række andre love.

23.—24. Island. Det gamle islandske Alting ophævedes 6. juni 1800, og en landsoverret indførtes i stedet. Ved forordning af 8. marts 1843 oprettedes en særlig rådgivende stænderforsamling, der ligeledes fik navnet Altinget. Junigrundloven skulle også omfatte Island, men det lykkedes ikke at nå til enighed mellem Danmark og Island om særlige bestemmelser gældende for dette sidste. 2. januar 1871 stadfæstedes derfor en lov (nr. 23) om Islands forfatningsmæssige stilling i riget. 5. januar 1874 udkom dernæst en forfatningslov for Island, der lagde den lovgivende magt for islandske anliggender hos kongen og Altinget, og der oprettedes et ministerium for Island under den danske justitsminister. I 1903 bestemtes, at den islandske minister ikke måtte have noget andet ministerium, at han skulle tale og skrive islandsk og være bosiddende i Reykjavik. I 1918 vedtoges derpå forbundsloven (nr. 24), der godkendtes på Island ved en folkeafstemning med et overvældende flertal. 16. juni 1944 vedtog Altinget at ophæve forbindelsen med Danmark, efter at en folkeafstemning havde godkendt beslutningen, og den 17. juni 1944 proklameredes den nye islandske republik.

25.—30. Unionen mellem Norge og Sverige. Det var napoleonskrigene, der medførte, at forbindelsen mellem Danmark og Norge (sammenlign nr. 1, 3, 4, 5) blev sprængt. Ved freden i Tilsit 1807 havde Frankrig og Rusland aftalt, at de nordiske lande skulle tvinges ind i fastlandsspærringen, hvis formål var at få England til at ophøre med krigen. Af frygt herfor bombarderede englænderne 1807 København og erobrede den danske flåde, hvorefter Danmark sluttede sig til Frankrig og

derved blev indblandet i dette lands nederlag. Under ledelse af tronfølgeren Karl Johan (Bernadotte) havde Sverige derimod sluttet sig til Rusland med det formål at erhverve Norge. Efter freden i Kiel (nr. 25) ønskede nordmændene at blive selvstændige; en grundlovgivende rigsforsamling mødtes på Eidsvold og vedtog 17. maj 1814 en fri forfatning. Danmarks tronfølger Christian Frederik (sen. Christian VIII), der var statholder i Norge, valgtes til konge. Overfor de svenske krav på Norge nedlagde Christian Frederik sin norske krone, og Norge forenedes med Sverige som et selvstændigt rige, der havde sin egen grundlov (nr. 26). 1815 vedtog den svenske rigsdag og stortinget en rigsakt, der ligestillede de to lande og kun gjorde konge og udenrigspolitik fælles. Der udnævntes endvidere en statholder i Norge, da unionskongen især opholdt sig i Sverige. Fra omkring 1860 stillede nordmændene stadig flere krav om ligestilling med Sverige; det var især spørgsmålet om udenrigstjenesten og konsulatsvæsenet, der førte til unionens opløsning. Sverige kunne ikke gå med til, at Norge fik sin egen udenrigsminister, da unionen derved ville opløses. 1905 vedtog stortinget enstemmigt en lov om et selvstændigt norsk konsulatsvæsen, hvilken lov Oskar II. nægtede at underskrive, og det norske ministerium Michelsen bad da om sin afsked. Stortinget gav da ministeriet fuldmagt til at fungere i kongens sted og erklærede unionen for opløst (nr. 27), hvilket vakte stor harme i Sverige, hvor der opstod en krigerisk stemning. Striden afgjordes dog ved forhandling, efter at en folkeafstemning i Norge havde givet flertal for unionsopløsningen, og der fastlagdes rammer for forholdet mellem de to lande (nr. 28 og 29).

31. Den første verdenskrig 1914-18 bragte de nordiske folk nærmere sammen, end det længe havde været tilfældet. I december 1914 fandt trekongermødet i Malmø sted, der viste de krigende stormagter samhørigheden i Norden, og også senere mødtes de tre monarker (se nr. 30). I 1918 drøftedes på privat basis oprettelsen af en fælles organisation med det formål at fremme nordisk samarbejde på kulturelle og andre områder. Derefter stiftedes en række foreninger »Norden«: 1. marts 1919 i Norge, 15. april 1919 i Danmark, 29. september 1922 i Island og 17. november 1924 i Finland og 1951 på Færøerne. 1924 erhvervede den danske forening Norden Hindsgavl slot til mødested; den danske forenings medlemstal er i 1962 ca. 60.000.

32. Skønt Danmark ved freden i Kiel 1814 (nr. 25) mistede Norge, blev Grønland bevaret for Danmark. På forskellig måde nægtede nordmændene, der havde økonomiske interesser (sælfangst og fiskeri) især ved de østgrønlandske kyster, at anerkende Danmarks ret til Grønland og søgte at besætte dele af Østgrønland, hvorfor den danske regering 11. juli 1931 indstævnede Norge for den internationale domstol i Haag. Konflikten skabte i nogle år megen bitterhed mellem de to folk.

33.—36. Ligesom den første verdenskrig bevirkede den anden (1939-45), at de nordiske lande stærkere end tidligere følte trang til at slutte sig nærmere til hinanden. Efter 1945 oprettedes en række permanente, statslige samarbejdsorganisationer som f. ex.: Nordisk kulturkommission 1947, Nordisk udvalg for lovsamarbejde 1948, Fælles nordisk udvalg for økonomisk samarbejde 1948-54,

Nordisk socialpolitisk komité 1951, Den parlamentariske komité for friere samfærdsel 1951. Desuden har der været afholdt møder af stats- og udenrigsministrene og af cheferne for f. ex. sundhedsstyrelserne, radioledelserne, post- og telegrafvæsnerne og fabrikstilsynet. — Nordisk råds første præsident blev Hans Hedtoft; senere fra dansk side, Erik Eriksen. Finland, der af hensyn til Sovjetunionens uvilje over for nordisk samarbejde ikke havde været medlem af rådet fra begyndelsen, indtrådte i dette i december 1955. Dokumenter, referater o. lign. fra rådets arbejde offentliggøres i publikationen »Nordisk Råd«.

Kildefortegnelse.

Numrene 1—4, 6—7: K. Bøgholm: Nordiske Dokumenter I, 1944 (det udkomne).

Nr. 5: Geheimearchivets årsberetninger bd. II, 1858-60.

Nr. 8 — 9: L. Laursen: Danmark-Norges Traktater bd. III, 1916.

Nr. 10—11: Samme værk bd. IV, 1917.

Nr. 12—13: Samme værk bd. V, 1920.

Nr. 14—15: Samme værk bd. VII, 1926.

Nr. 16—17: Samme værk bd. IX, 1933.

Nr. 18—21: Julius Clausen: Skandinavismen historisk fremstillet, 1900.

Nr. 22—24: Lovtidende.

Nr. 25 : Collegial-Tidende.

Nr. 26—27: Källor till Sveriges historia bd. II, 1944 v. Danielsson og Gunnard.

Nr. 28—29: J. V. Heiberg, Unionens opløsning 1905, 1906.

Nr. 30 : Källor till Sveriges historia bd. II, 1944.

Nr. 31 : Texten til indbydelsen venligst udlånt af den danske forening »Norden«.

Nr. 32 : Haag-Dommen af 5. April 1933 om Østgrønlands Retsstilling, udg. af udenrigsministeriet 1933.

Nr. 33—34: Rigsdagstidende, Folketinget 1951—52, II spalterne 4083—4084, 4407—4409, 4416—4418.

Nr. 35—36: Lovtidende.

Texterne nr. 5, 8—17, 26—27 og 30 er oversat af J. B. S.

Litteraturfortegnelse.

Christiansen, C. P. O.: Nordisk i tusind Aar, 1941 (Litteraturhenvisn. s. 317—328).

Fondet for dansk-norsk samarbeid. Årbok 1946-56, 1956.

Foreningen Norden: Nordiske muligheder, 1943.

Foreningen Nordens historiske Publikationer 1937 ff.
1) Nordens läroböcker i historia, u. år.
2) Omstridte Spørgsmaal i Nordens Historie, u. år.

Houken, Aage: Det nye Norden. Det nordiske Samarbejde efter 1914, 1940.

Jensen, Hans (red.): Det forenede Norden. Fra Flensborg Fjord til Ishavet, 1943.

Mortensen, Tage: Nordens Veje, 1943.

Nordisk kontakt. Parlamentarisk orientering, 1955 ff. (udgivet af Nordisk Råd).

Petander, Karl: Nordisk gemenskap, 1940 (udg. af den svenske forening Norden).

Petander, Karl, W. Kleen, A. Örne: Nordens förenta stater, 1942.

Seip, Didrik Arup: Norden. Samhørighet og språkutvikling, 1946.

Thorsen, Svend: Nordisk Råd. Faglig læsning, 1957.

Weibull, Curt, Carl Rasting, Fredrik Ström: Enhedstanken i Norden, 1942.

Wendt, Frantz W.: Nordisk samarbejde. En grundbog for studiekredse, 1954 (Litteraturhenvisninger s. 153—56).

Wendt, Frantz W.: Nordisk Råd. En oversigt over dets opbygning, opgaver og tilblivelse. u. år.

Indholdsfortegnelse.

Forord 5
1. Kalmarunionen 1397 7
2. Halmstadoverenskomsten 1450 13
3. Den dansk-norske unionspagt 1450 16
4. Kalmarrecessen 1483 18
5. Norgesbestemmelsen 1536 21
6. Brømsebropagten 1541 22
7. Freden i Stettin 1570 28
8. Freden i Knærød 1613 32
9. Rigsrådernes grænsemøde 1624 35
10. Traktat om gensidig hjælp 1628 38
11. Freden i Brømsebro 1645 41
12. Freden i Roskilde 1658 45
13. Freden i København 1660 47
14. Defensiv alliance 1679 49
15. Traktat, bl. a. om møntvæsenet 1680 51
16. Defensiv alliance 1690 52
17. Beskyttelse af den frie handel 1691 53
18. Carl Plougs tale i Kalmar 1843 55
19. Orla Lehmanns ridehustale 1845 57
20. Carl Plougs tale i Uppsala 1856 60
21. L. N. Scheeles note 1857 61
22. Den nordiske møntkonvention 1873-75 65
23. Islands forfatningsmæssige stilling 1871 68
24. Dansk-islandsk forbundslov 1918 69
25.—30. Den norsk-svenske union 1814-1905 75

25. Freden i Kiel 1814 75
26. Konventionen i Moss 1814..... 78
27. Det norske stortings beslutning 1905.... 79
28. Konventionen om tvistemål 1905 80
29. Konvention om neutral zone osv. 1905.. 81
30. Gustav Vs tale i Christiania 1917 82
31. Indbydelse til dannelse af foreningen »Norden« 1919 83
32. Dommen i Haag 1933 85
33. Ole Bjørn Krafts tale i folketinget 1952 86
34. Hans Hedtofts og Bertel Dahlgaards taler i folketinget 1952 89
35. Lov om »Det nordiske Råd« 1952 95
36. Helsingforsoverenskomsten 1962 98
Kildefortegnelse 121
Litteraturfortegnelse 122

Person- og stednavneregister.

(Navnene på de nordiske lande er ikke medtaget).

A.

Aggershus stift 75.
Arensborg (Øsel) 43.

B.

Bergen stift 75.
Blekinge 29, 46 f.
Bohus (slot og len) 46 f.
Bornholm 46 ff.
Brandenburg 115.
Brømsebro 46, 113.

C.

Christian I 13, 15 f., 109 f.
Christian III 29, 110 f.
Christian IV 38 f., 42 f., 112 ff.
Christian VIII (Christian Frederik) 78, 118.
Christiania 82.
Christiansand stift 75.
Christiansborg slot, ridehuset ved, 57.
Christiern II 25, 111.

D.

Dahlgaard, Bertel 86, 89, 91.
Danzig 38 ff.
Delmenhorst 48.
Ditmarsken 48.

E.

Eidsvold 78, 118.
Ejderen 55, 116.
Elben 23.
Elfsborg 33 f. E.'s løsen 112.
Eleonora Christine 46.
England 115, 117.
Erik Glipping 109
Erik af Pommern 7, 108.
Eriksen, Erik 120.
Estland 41, 43.
Europarådet 89.

F.

Falkenberg 43.
Finland, hertugdømmet, 23.
Finmarken 75.
Forenede Nationer, de, 89.
Frankrig 115, 117.
Frederik II 112.
Frederik VII 116.
Fyn 114.
Færøerne 75, 119.

G.

Gammelløs 34.
Gotland 29, 43.
Gottorp 46.
Grønland 75, 119.
Gustav I Vasa 29, 111.
Gustav II Adolf 32, 112 f.
Gustav V 82.
Gyllenstierna, Johan, 115.
Göteborg 33 f., 115.

H.
Haag, domstolen i, 80, 85, 119.
Haag, fredspaladset i, 85.
Halland 29, 43, 45 ff., 114.
Halmstad 13, 17, 33, 43, 109.
Hamburg 42.
Hans 110.
Harkjær, Ole, 5.
Hedtoft, Hans, 87 ff., 120.
Helsingfors 98, 107.
Helsingør 39, 42, 45.
Hindsgavl slot 119.
Holland 115.
Holsten 23, 44, 46, 48, 113, 116.
Härjedalen 43.
Høje Tåstrup præstegård 114.
Håkon 11.
Håkon VII 82.

I, J.
Ingermanland 41, 43.
Jessen, Th. B. v., 115.
Johan, hertug, 34.
Jylland 113 f.
Jämtland 33, 43.

K.
Kalmar 7, 12, 55.
Kalmarkrigen 111 f.
Kalmarunionen 92, 108.
Kalundborg 19.
Karl V, kejser, 111.
Karl Knutsson 13, 15, 109.
Karl X Gustav 114 f.
Karl XI 115.
Karl XIV Johan 82, 118.
Kiel 75, 118 f.
Knærød 46, 112.
Kolberger Heide 113.
Kongeåen 55.
Korsør 114.
Kraft, Ole Bjørn, 86.
Kristoffer af Bayern 109.
Kungsbacka 43.
København 36, 114, 116.
Københavns bombardement 117.
Københavns Universitet 71 f.

L.
Laholm 43.
Langeland 114.
Lapmarken 36.
Lehmann, Orla 57, 116.
Lille Bælt 114.
Livland 41, 43.
London 61.
Ludvig XIV 115.
Lund, freden i, 115.
Lübeck 39, 111, 113.
Lützen, slaget ved, 113.

M.
Malmø, trekongermødet i, 119.
Margrethe, dronning, 7, 10, 108.
Michelsen, Chr., 118.
Moss, konventionen i, 78.
Munch, P., 86.
Mähren 113.

N.
Norden, foreningen, 83, 119.
Nordlands len (Norge) 33.
Nyborg 45, 115.
Nyløs 34.

O.
Olav, ærkebiskop, 21.
Oluf 11.
Oskar I 116.
Oskar II 118.
Oxenstierna, Axel, 113.

P.
Paludan-Müller, C., 108.
Paris 61.
Paris-konventionen 1856 116.
Plessen, Christian Siegfried v., 115.
Ploug, Carl, 55, 60.
Polen 40, 115.

R.
Rasmussen, Gustav, 86.
Reval 37.
Reventlow, Conrad 115.
Reykjavik 117.
Reykjavik, universitetet i, 72.
Richiza 109.
Roskilde 47, 114.
Rostock 39.
Rusland 61, 75, 116 ff., 120.
Rügen 46, 76 f.
Rødovre mark 114.

S.
Scheele, L. N., 61, 116.
Sehested, Hannibal 115.
Skagen 56.
Skåne 29, 46 f.
Slesvig 44, 46, 116.
Sonnenburg (Øsel) 32.
Sovjetunionen, se Rusland.
St. Petersborg 61.
Stettin 39, 46, 111.
Stockholm 42, 61, 86 ff.
Stockholm's slot 19.
Store Bælt 41 ff.
Stralsund 39.
Sture, Sten, d. æ., 110.
Svensk Pommern 76 f.
Sønderjylland 56.

T.
Tegnér, Esaias, 116.
Tilsit, freden i, 117.
Titisfjord 32 f.
Torstensson, Lennart 113.
Trediveårskrigen 112 f.
Treårskrigen (1848-50) 116.
Trondhjem 16.
Trondhjem's gård og len 46 f.
Trondhjem's stift 75.
Tyskland 61.
Tåsinge 114.

U.
Ulfeldt, Corfitz, 46, 113.
Ulfsbæk 35, 112 f.
Ulrikke Eleonora 115.
Upsala 60, 116.

V.
Varanger 32 f.
Varberg 43.
Vardøhus len (Norge) 33.
Versailles, boldhuset i, 58.
Visby by og slot 43.

Ø.
Øresund 36 f., 39, 41 ff., 45, 112 f., 115.
Øsel 43, 112.
Østersøen 38, 41, 47, 112 ff.
Østgrønland 85, 119.
Östra Götland 41.

Sagregister.

D.

Danmarks forhold til Gottorp 44, 46, 48, 52.
Dansk-islandsk fiskeri 69 f.
Dansk-islandsk Fond 72.
Dansk-islandsk Nævn 72 f.
Dansk-islandske udenrigsanliggender 70.

E.

Eidsvoldforfatningen 78, 118.

F.

Fastlandsspærringen 117.
Folkehøjskolen 93 f.
Forbundslov, dansk-islandsk, ophævelse af, 73 f.
Forsvarsfællesskab 8 f., 14, 17 ff., 22 ff., 38 f., 49 f., 52, 87, 93, 111.
Fostbroderskab 57 f.
Fredløshed 10, 15, 109.
Fællesnordisk udvalg for økonomisk samarbejde 119.

G.

Grænsespørgsmål 29, 112.
Guldmøntfod 65.
Gæld, deling af Danmark-Norges, 76.

H.

Handel, beskyttelse af, 53 f., 116.
Højesteret 71.

I.

Island, ministerium for, 117.
Island, forhold til Danmark, 68 ff.
Island, særlige anliggender 1871, 68.

J.

Jurisdiktion 18, 28, 32, 36.

K.

Kalmarunionens ophævelse 28 f.
Kongefællesskab 7 ff., 15, 60, 69, 108 f.
Konsulatsvæsen, Norges, 118.

L.

Landafståelser, Danmarks, 43 ff., 75 f.

M.

Møntvæsen 51, 65 ff., 71.

N.

Napoleonskrigene 117.
Neutral zone 81.
Neutralitet, Islands, 74.
Neutralitetsforbund, væbnede, 92.
»Norden«, foreningerne, opgaver, 83 f.
Nordisk interparlamentarisk forbund 87.
Nordisk kulturkommission 90, 119.

Nordisk oplysningsarbejde 84.
Nordisk Råd 86 ff.
Nordisk Råd's forhandlinger 96.
Nordisk Råd's samling 95 f.
Nordisk Råd's sammensætning 95.
Nordisk socialpolitisk komité 120.
Nordisk statsforbund 93.

O.

Okkupation, Norges, af Østgrønland, 85.
Oprør 26.
Overrigsdag 89.

P.

Parlamentariske komité for friere samfærdsel, den, 120.
Passage, gennem Øresund, 39 ff., 45, 47.
Postbesørgelse 42, 71.

R.

Rekommendationer, Nordisk Råds, 89.
Rigsforstander 13 f.
Rigsråd 19.

S.

Samarbejde, kulturelt, 100 f.
Samarbejde, retsligt, 98 f.
Samarbejde, socialt, 101 f.
Samarbejde, økonomisk, 102 ff.
Samfærdsel 36, 44, 104, 109.
Skandinavisk agitation 63 f.
Skatteudskrivning 18.
Studenterskandinavismen 55 ff., 92, 116.
Sølov 116.

T.

Toldspørgsmål 33, 35 ff., 42, 45, 47, 93, 112 ff.
Transittrafik 81.
Tronfølge 8, 13, 17, 64, 69, 109.
Tyske Forbund, det, 63.

U.

Udenrigsministermøde 86.
Union, opløsningen af svensk-norske, 79 ff., 82, 118.
Unionskongemagten 8 ff, 14, 16 f., 110.
Unionskongens opholdssted 19 f.
Unionskongens skatkammer 15, 24.

V.

Vexellov 116.
Voldgift, mellem nordiske lande, 26, 30 f., 35 ff., 73, 80, 85, 111 f.
Værnepligt 69.
Våbenmærket »De tre kroner« 32.